

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

JUUNI 2016 NR 6 (2450)

TARTU ÜLIKOO

VÄLISTUDENGID ISTUTASID METSA

TUDENGEID JA ÕPPE-
JÕUDE AITAB MÕTES-
TATUD TAGASISIDE

SUUR OSA ÜLIKOO
RISKIDEST ON SEOTUD
JUHTIMISEGA

RAVISUKAD AITAVAD
LASTE JALGADEL
SIRGEKS KASVADA

Ajakirjanikutöö võlu ja valu

Lapsena vaatasin ajakirjanikke kui pooljumalaid. Ma armastasin lugeda – nii raamatuid kui ka kõike muud – ja tundus, et iga inimene, kes on võimeline põnevaid lugusid jutustama ja kirja panema, on omamoodi võlur.

Tänapäeval on väga palju inimesi, kes end uhkelt ajakirjanikeks nimetavad, kuid nii tehes hoopis selle ameti mainet kahjustavad. Miks on nii lihtne pidada end ajakirjanduse, eesti keele või näiteks lastekasvatamise alal asjatundjateks tegelikult neid teemasid lähemalt tundmata?

Paraku on nii, et pelgalt enda arvamus ei loe, selleks on vaja ka erialast haridust ja/või kogemust. Asjaarmastaja võib tõepoolest olla igauks, aga selleks, et asjatundjaks saada, tuleb palju õppida ja selle nimel tööd teha.

Minu jaoks on ajakirjanik keegi, kes teab, mida see töö endast kujutab. Ta teab ajakirjandusmaailma kirjutatud ja kirjutamata reegleid, tunneb erinevaid žanre ning parimal juhul kannustab teda idee oma tööga maailma paremaks muuta.

Ta tunneb siirast huvi oma allikate (töö)elu ja saavutuste vastu ning hoolib oma lugejatest. Ta soovib rääkida edasi teiste inimeste lugusid, mis peaksid meile kõigile korda minema, ja jutustab neid nii, et need tõepoolest lähevadki. Ta on keegi, kes teeb oma tööd südamega.

FOTO: LAURI KULPSOO

MERILYN MERISALU

UT peatoimetaja

Olen ülikoolis töötanud alates 2008. aastast. Selle aja jooksul olen kokku puutunud väga paljude inimestega, kes on oma ala asjatundjad. Austan väga teadlasi, ametnikke ja üliõpilasi, kes teevad oma tööd kirega. Kes mõtlevad kas või ideaalis selle peale, et nende töö võib maailmas midagi paremaks muuta. Keda see mõte kannustab rohkem kui palganumber või muud hüved.

Tänu nende lugude edasi-jutustamisele on mul tunne, et olen maailma parandamisse oma väikese panuse andnud. Ja seepärast armastangi ajakirjanikutööd.

Nüüd on aga aeg sellest väike paus teha ja pöörata tähelepanu enda loo järgmisele peatükile, lapsevanemaks saamisele. Usun, et ka see uus kogemus õpetab mulle palju huvitavat ja paneb maailma teiste silmadega vaatama.

Palun teilt ülikoolielust mõneks ajaks eemale minnes midagi lihtsat: austage UT toimetuse tööd sama palju kui enda oma. Isegi kui arvate muud, teevad meie ajakirjanikud oma tööd põhjalikult ja südamega. Lühike aeg, mille kulutate ühe artikli lugemisele või intervjuu andmisele, on vaid killuke sellest, mis tegelikult iga teksti taga peitub.

Soovin teile lapselikku lugemisjanu ja usku, et võite oma teadmiste ja tegevustega maailma paremaks muuta! UT

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Merisalu, **toimetaja** Merilyn Säde, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Mark Šandali, **trükk** Ecoprint. • Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

12

25

32

36

44

5 UUDIS Tartu ülikool alustas koostööd vesiniku tootmise arendamiseks.

11 KOLUMN Õppejõududele on tarvis innustavat präänikut.

12 PERSOON Karl Reinkubjast võluvad põnevad väljakutsed.

16 AKTUAALNE Tagasiside on kasulik vaid siis, kui see on mõtestatud.

18 AKTUAALNE Ülikooli riskihindamine tõi välja suurimad murekohad.

22 AKTUAALNE Juunis toimub esimene Ida-Euroopa ja Venemaa uuringute konverents.

25 REPORTAAŽ Välitudengid käisid Järveljal metsa istutamas.

28 TUDENGID Uus stipendium aitab ajakirjandustudengid välismaale.

30 TUDENGID Sotsiaaltöö üliõpilased löid oma praktilise seltsi.

32 ETTEVÕTLUS Erilised raviretseptid aitavad x-jalgsust korrigeerida.

36 TEADUS Mari Tõrv uuris küttide ja korilaste matmiskombestikku Eestis.

39 REISIKIRI Rahvusvaheliste suhete ringi käis Kiievis korruptsioonijumalate keskel ringi uudistamas.

42 ESSEE Kas õppi ja õpetaja suhe on ununenud väärtus?

44 AJALUGU Avastamas Tartu ülikooli muuseumi näitust «Maailma mõõtmine».

47 järelhüüe, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 22. juunil 2016.

Tartu teadlased arendavad superkütust

Tartu ülikooli keemia instituut ning projekteerimis- ja konsultatsiooniettevõtte NT Bene alustasid koostööd, et arendada tulevikukütuse vesiniku tootmist ja kasutada seda Eestis transpordis.

TÜ arendusprorektor Erik Puura rõõmustas selle üle, et ülikool saab kaasa aidata Pärnu maa ettevõtluse arengule ning regioonidel tekib oma tugev arendusportfell, mis ühtlasi kasutab kohalikke võimalusi. «Loodetavalt kasvab ülikooli panus regionaalsele arengule tulevikus veelgi,» ütles Puura.

Koostöö eesmärk on välja töötada keskkonnasäästlikud lahendused vesiniku tootmisel ja juurutada kütuseelementidel töötavate busside ning tanklate süsteem. Eesti esimene vesinikukütuse tankla plaanitakse Euroopa Liidu kaasrahastusel avada juba 2018. aasta lõpus Pärnus.

Keemia instituudi direktor Enn Lust rääkis ERR Novaatorile, et veest saab vesinikku toota vähemalt 11 viisil, kuid kõige odavam on vesinikku saada loodusliku gaasi metaani katalüütilise lagundamise teel.

Rääma prügilal juurde rajatav vesinikutankla hakkab esialgu vesinikku tootma võrgust tulevast n-ö rohelisest elektrienergiast abil vee elektrolüüsi kaudu.

Teises arengujärgus tahetakse vesiniku tootmiseks kasutada juba prügilal juurde rajatava päikesepaneelide välja elektrienergiat, mis salvestatakse patareides ja mida kasutatakse

edasi elektrolüüserite toitmiseks. Sellele võib järgneda elektrolüüserite varustamine tuulest saadud elektriga.

Kolmandas järgus hakatakse vesinikku tootma ka prügilal biomassist ja reoveest.

«Eesmärk on viia tootmine üle taastuvenergiale, sest vesinikukütust taastuvatest loodusvaradest tootes ei vabane keskkonda süsihappegaasi. Sellist kütust võib nimetada juba ökoloogiliselt puhtaks kütuseks,» ütles Lust.

Ökoloogiliselt toodetud vesinikul töötav sõiduauto saastab keskkonda umbes kümme korda vähem kui bensiinil töötav sõiduauto. Ka vesinikauto kilomeetrihind on bensiiniauto kilomeetrihinnast umbes kolm korda odavam.

Praegu uurivad ja testivad TÜ teadlased partnerite hangitud süsinikmaterjale. Neist valitakse välja parimad variandid superkondensaatorite või naatriumioonipatareide tegemiseks, et luua päikeseenergia kogumiseks tõhusad süsteemid.

Tulevikus soovivad tartlased olemasolevad süsteemid paremaks ja odavamaks muuta, sest just kütuseelementide kõrge hind on üks põhjus, mis on vesinikautode kiiret populaarsuse kasvu seni pidurdanud.

Pärnu vesinikujaam on osa Euroopa Liidu kaheksast kõrgtehnoloogilisest transpordikoridorist ja kuulub ühtlasi kogu EL-i vesinikul töötavate transpordikoridoride hulka. ●

Raamatu-kogu remont

Juuni lõpus algab TÜ raamatukogu suur mitmejärguline remont, mis kestab vähemalt aasta.

Kogusid hakati ettevalmistuseks pakkima juba maikuus. Selle kohta, millised kogud ei ole ajutiselt kättesaadavad, saab teavet kataloogist ESTER.

Kasutajatel tuleb individuaalkabinetid vabastada hiljemalt 15. juuniks ning alates 22. juunist ei ole enam võimalik teavikuid kogudest tellida ega laenutada. Ülikooli raamatukogu on remondi tõttu kogu ulatuses suletud 23. juunist kuni oktoobri alguseni.

Raamatukogu soovib juba praegu laenutada või tellida endale raamatud, mida läheb vaja suvel või varasügisel. Remondi ajaks on võimalik raamatuid tavapärasest pikemaks ajaks välja laenutada. Lugemissaalide teavikuid saab uuesti tellida alates 8. augustist.

Kogu remondi vältel pakub raamatukogu digikogude ja andmebaaside kasutamise võimalust, digikoopia teenust, raamatute tagastamist Akadeemia tänava poole sissepääsu juures ning raamatutele järjekorda paneku võimalust.

Kõige värskeimat teavet remondiga seonduva kohta leiab raamatukogu kodulehelt <https://utlib.ut.ee>. Maikuust alates pakub raamatukogu ka võimalust reaalaajas teenuste ja kogude kohta küsimusi esitada. Vastuse saab avatud vestlusknares tööpäevadel kell 9–20 kohe, väljaspool töoaega esitatud küsimused saavad vastuse e-kirja teel esimesel võimalusel. ●

TARTU ÜLIKOOL LÕPUAKTUSED 2016

HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND

bakalaureuseõpe
22. juunil kell 12 aulas

Usuteaduskond

17. juunil kell 13 ülikooli kunstimuuseumis

magistriõpe (kogu valdkond koos v.a Viljandi kultuuriakadeemia)
17. juunil kell 15 aulas

Viljandi kultuuriakadeemia

19. juunil kell 13 Pärnusmuusika aidas

SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

Haridusteaduste instituut

bakalaureuse- ja magistriõpe
22. juunil kell 15 aulas

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

bakalaureuseõpe
20. juunil kell 14 ülikooli muuseumi valges saalis

Psühholoogia instituut

bakalaureuseõpe
21. juunil kell 12 ülikooli muuseumi valges saalis

Ühiskonnateaduste instituut

bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõpe
20. juunil kell 10 aulas

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Psühholoogia instituut
Ühiskonnateaduste instituut
magistriõpe
22. juunil kell 10 aulas

Majandusteaduskond

bakalaureuse- ja magistriõpe
21. juunil kell 10 aulas

Õigusteaduskond

bakalaureuseõpe
15. juunil kell 12 aulas

Õigusteaduskond Tallinnas

15. juunil kell 14 (päevane õpe)
16. juunil kell 15 (avatud ülikool)
Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis

magistriõpe

17. juunil kell 12 aulas

Narva kolledž

22. juunil kell 12 kolledži auditoriumis 200

Pärnu kolledž

16. juunil kell 16 Pärnu kontserdimajas

MEDITSIINITEADUSTE VALDKOND

20. juunil kell 15 aulas

Sporditeaduste ja füsioteraapia instituut

bakalaureuse- ja magistriõpe
16. juunil kell 12 aulas

LOODUS- JA TÄPPIS- TEADUSTE VALDKOND

bakalaureuseõpe
21. juunil kell 13 aulas

magistriõpe

21. juunil kell 15 aulas

Ülikooli aulas toimuvate LÕPUAKTUSTE OTSEÜLEKANDEID on võimalik jälgida interneti vahendusel, peahoone auditoriumis 139 ning ülikooli kohvikus. Internetiülekanne ja salvestused videoportaalis www.uttv.ee

Doktorantide videovõistlus

Maikuus kuulutas teaduste akadeemia välja järjekordse doktorantidele mõeldud kolme minuti loengu videokonkursi.

Võistlusega soovitakse suurendada praeguste noorteadlaste valmisolekut ja motivatsiooni teadust populariseerida. Selleks tuleb võimalikult laiale sihtrühmale oma doktoritöö teema kolme minuti jooksul haaravalt selgeks teha.

Eelmise aasta üks võitjatest, TÜ füüsikalise keemia õppetooli laborant Ronald Väli meenutas, et video kokkupanek õpetas oma teemat enda jaoks palju rohkem lahti mõtestama ja teistele lihtsmini seletama.

«See projekt õpetas, kui oluline on meeskonnatöö ja meediainimeste kaasamine. Tuleb kasuks, kui tiimis on keegi, kes pole esitletava teemaga otseselt seotud ning on hea nn kunstisilmaga. Mulle olid teksti sõnastamisel ja video valmimisel suureks abiks mu tüdruk-

FOTO: KAADER VIDEOST

sõber ja vend,» rääkis Väli.

Väli soovitas kindlasti teksti valju selge häälega harjutada, sest siis on kuulda, millised kohad ei ole suupärased ja kuidas jutt tegelikult välja kukub. Lisaks vähendab see ohtu kaamera ees või ka hiljem näiteks erialakonverentsidel esinedes n-ö kinni joosta.

Konkursil osalemiseks tuleb kõigepealt läbida ülikoolisene võistlusvoor, kuhu korraldajad

ootavad eestikeelset kuni 180 sekundi pikkust lühikest videot, milles doktorant tutvustab oma uurimistööd või mõnda osa sellest. TÜ sisekonkursile võetakse vastu ka inglise keeles salvestatud videod, kuid need peavad olema varustatud eestikeelsete subtiitritega.

Augustis toimub osalejatele kaheosaline koolitus, millest esimene keskendub video valmis-

tamisele kogenud operaatori juhendamisel ja teine osa avalikule esinemisele lavakunstikooli õppejõu käe all.

Tartu ülikooli sisese võistluse ja videolugude esitamise tähtaeg on 10. september. Osalemiseks tuleb selleks ajaks aadressile novaator@ut.ee saata kiri teemal «Kolme minuti loeng» koos lingiga oma lühiloengule. Võitjad, kes saavad preemiaks ka rahalised auhinnad, kuulutatakse välja 19. septembril.

Konkursi üle-eestiline lõppvoor toimub 23. septembril teaduste akadeemia saalis Teadlaste Öö galal, kus kolme parima video autorid esindavad Tartu ülikooli ja esitavad oma lühiloengu elavas ettekandes kohapeal koos teiste ülikoolide doktorantidega. Võiduloenguid näeb hiljem ka ETV eetris. ●

Loengusari täidab suveõhtud ülikoolilinnas

Alates juunikuust sisustavad põnevate loengutega kesk-nädala suveõhtuid kultuurikvartali Uues Õues Tartu ülikooli teadlaste ja tudengid.

Loengusarjas «Õhtud ülikoolilinnas» võtavad sõna eesti ja üldkeeleteaduse, füüsika, kultuuri- ja kunstide ning rakubioloogia instituutide esindajad. Ettekanded toimuvad peaaegu igal kolmapäeval 8. juunist kuni 31. augustini.

8. juunil tutvustavad eesti keele dotsent Liina Lindström ja üldkeeleteaduse teadur Ann Veismann, millega tegeleb tänapäeva keeleteadus, 15. juunil räägib folklorist ja TÜ vilistlane Aado Lintrop folkloristikarännakutest välitöödel Himaalajas. 28. juunil peab füüsikatudeng Karl Reinkub ja loengu Eestist kui kosmoseriigist ja 29. juunil tutvustab mole-

kulaar- ja rakubioloogia instituudi vivaariumi juhataja Sulev Kuuse GMO maailma.

Juulis räägib üldkeeleteaduse professor Renate Pajusalu keelelisest viisakusest suhtluses, etnoloogia vanemteadur Aimar Ventsel peab loengu muusika- ja subkultuuridest, füüsikahariduse osakonna juhataja Kalev Tarkpea räägib inimesest Universumi keskel ning Eesti geenivaramu teadur Elin Org inimese mikrobiotast.

Augustisse jäävad soome-ugri keelte lektori Nikolay Kuznetsovi loeng komidest, luuletaja ja tõlkija Hasso Krulli kirjandusteaduse tutvustus, molekulaarfotoonika vanemteaduri Martti Pärsi optilised vaatlused ja arvutused ning rakubioloogia professori Toivo Maimetsa jutt sellest, kuidas määrata (tle)take inimese sugu. ●

Uus vabade kunstide professor Valdur Mikita

Mai lõpus andis Kristiina Ehin Tartu ülikooli vabade kunstide professori ameti üle kirjanikule ja semiootikale Valdur Mikitale.

Tartu ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaan Margit Sutrop kirjeldas tuleval õppeaastal vabade kunstide professorina alustavat Valdur Mikitat kui loovat mõtlejat, kes

oskab populariseerida nii looduskui ka humanitaarteadusi.

«Mikita loengud võiks panna kuulajaid mõtlema ka vabade kunstide ning teadusliku diskursuse suhete ning väljendusvahendite võimaluste üle,» tõdes Sutrop.

Lisaks ületab kirjanik erialade piire, loob mõttemängulisi seoseid kaugete kultuurinähtuste

FOTO: ANDRES TENNIS

VALDUR MIKITA

vahel ning esitab üllatavaid seisukohti, kutsudes lugejat ja kuulajat kaasa mõtlema ja tundma.

Mikita otsib Eesti kultuuri ajaloolist aluspõhja ja näeb ühiskonnas etnofuturistlikke suunitusi, mis avalduvad kauge mineviku kultuurinähtuste (näiteks korilus) püsimises kõrvuti kõige uuemate teabeühiskonna tehnoloogiliste arengutega.

Ta oskab hinnata ajaloos kadunud kultuurinähtusi ja mõtteviise (näiteks maagiline mõte) ja otsib võimalusi neid alal hoida ja

taaselustada.

Sutrop on kindel, et Mikita ideed ja tähelepanekud lubavad temalt loota uuel õppeaastal säravat loengukursust «Mõtte-rännak eestlaste elutundest», mis innustab mitte ainult Tartu ülikooli humanitaare, vaid kõigi valdkondade üliõpilasi ja ülikooli töötajaid.

Ühelt poolt toetab Mikita valimine Tartu ülikooli vabade kunstide professoriks ülikooli kui rahvusülikooli positsiooni, teisalt aitavad tema loengud luua sildu erialade vahele ning arendada

loovust kõigis valdkondades.

Valdur Mikita lõpetas Tartu ülikooli bioloogina ja kaitses 1994. aastal magistrikraadi semiootika alal. 2000. aastal kaitses ta semiootika erialal doktoritöö. Mikita on viimase kolme aasta jooksul pidanud sadakond avalikku loengut eesti kultuurist ja identiteedist.

Tal on ilmunud arvukalt menukaid teoseid, nende hulgas «Lindvistika ehk metsa see lingvistika» (2015), «Lingvistiline mets» (2013), «Teoreem» (2011) ja «Metsik lingvistika» (2008). ●

Tartu ülikool kutsub kokku lepinguõiguse tipud

Euroopa lepinguõiguse tipud räägivad 17. kuni 18. juunil Tartus turu ülesehitamise platvormidest nagu Airbnb, PayPali ja Bitcoin'i kasutamise lepingutest, «tarkadest» ja pilvelepingutest, digitaalsust, EL-i lepinguõiguse tulevikust ja muudest digitaalseerimisega kaasnevatest uutest küsimustest lepingu- ja tarbijaõigustes.

Konverentsi peakorraldaja, Tartu ülikooli tsiviilõiguse professor Irene Kull tõi näite, et paljud meist broneerivad internetis ööbimiskoha Airbnb kaudu ja maksavad kaupade eest kasutades PayPali.

«Me ei mõtle aga selle peale, kellega me tegelikult lepingu sõlmime ning kes kaitseb meie õigusi siis, kui vääname näiteks hotellitrepil jala või kui minu raha

ei jõua müüjani.»

Konverentsile «*European Contract Law in the Digital Age*» on oodatud õigusvaldkonna praktikud ja akadeemikud, aga ka huvilised laiemalt. Kull ütles, et tänapäeva turg on üles ehitatud hoopis uutele, platvormipõhiste lepingutele ja see toob kaasa palju küsimusi tarbija õiguste, aga ka ettevõtjate huvide kaitsmise kohta.

«Kohal on tõesti moodsa lepinguõiguse tipud, aga ei pea kartma, et arutelu jääb väga õigusteaduslikuks. Digitaalselt sõlmitud lepingud puudutavad meid kõiki.»

Konverentsil esinevad teiste seas Hugh Collins (Oxfordi ülikool), Roger Bronsword (Londoni majanduskool), Gerald Spindler (Göttingeni ülikool), Stefan

Grundmann (Euroopa ülikooli instituut) ja Vanessa Mak (Tilburgi ülikool).

Tartu ülikooli õigusteaduskond korraldab konverentsi koostöös rahvusvahelise Euroopa lepinguõiguse ühinguga (SECOLA). SECOLA on organisatsioon, mis liidab eraõigusega tegelevad akadeemikud ja praktikud ning kuhu kuulub üle 300 liikme.

Ühing korraldab igal aastal rahvusvahelise konverentsi päevakajalisel teemal. Sel aastal valiti toimumiskohaks Eesti kui e-riik ja Tartu ülikool kui juhtiv ülikool selles valdkonnas.

Konverents toimub Dorpati konverentsikeskuses. Ettekanded on ingliskeelsed ja ilma tõlketa. Teave registreerimise, programmi ja esinejate kohta on kodulehel www.secola.voog.com. ●

Neliteist Tartu ülikooli teadlast vähiuurijatest ja robotikute etnoloogide ja arheokeemikuteni jagavad põnevamaid hetki oma teadustööst nüüd Instagramis. Instagram on nutiseadmepõhine sotsiaalmee-diavõrgustik fotode ja lühivideote jagamiseks, mis on eriti menukas noorte seas. Fotode ja videote kirjeldused on eesti ja inglise keeles. Projektis osalevad teadlased valiti välja 29 soovija seast. Pildil on Pärnu lahe kevadise seirepüügi suurim saak ehk 3,5 kilogrammi kaaluv karpkala. Teadlaste tegevustega saab lähemalt tutvuda [instagram.com/tartuuniversity](https://www.instagram.com/tartuuniversity).

Sügisel avatakse kuus uut õppekava

Uuel õppeaastal avatakse kolm uut bakalaureuseõppekava ning kolm magistriõppekava.

Loodus- ja täppisteaduste valdkonnas avatakse «Loodus- ja reaalainete õpetamine põhikoolis», «Füüsika, keemia ja materjaliteaduse õppekava» ning «Pärandtehnoloogia õppekava».

«Loodus- ja reaalainete õpetamine põhikoolis» õppekava lõpetanu saab põhjaliku ettevalmistuse ühes loodusteaduslikus aines ning alustadmised üldhariduslikes ja pedagoogilis-psühholoogilistes ainetes.

«Füüsika, keemia ja materjaliteaduse õppekava» õpingutes on suur roll kõrgtehnoloogiliste seadmete kasutamisel, nüüdisaegsetel uurimismeetoditel, protsessidel ja materjalidel, millel põhineb praegune ja tuleviku tööstus. Õppekava võimaldab spetsialiseeruda kolmel erialal.

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnas avatakse Viljandi kultuuriakadeemias magistriõppekava «Kunstide ja tehnoloogia õpetaja». Õppekava pakub kujutava kunsti, tarbekunsti, pärandtehnoloogia, muusika, tantsu, teatrikunsti ja noorsootöö valdkonnas täiendava väljundi kahe õpetajakutse näol.

Loodus- ja täppisteaduste valdkonnas avatakse «Matemaatika ja statistika» magistriõppekava ja sotsiaalteaduste valdkonnas õigusteaduse magistriõppekaval infotehnoloogiaõiguse eriala. ●

FOTO: CREATIVE COMMONS

KONVERENTSIL RÄÄGITAKSE KA VIRTUAALREAALSUSEST.

Tartu ülikool korraldab rekordsuurusega ettevõtluskonverentsi

Tartu ülikool kuulutas mai lõpus välja ettevõtluskonverentsi «*STARTUp Day*», mis toimub 9. detsembril Eesti rahva muuseumi uues hoones. Kohale oodatakse tuhatkond huvilist.

«*STARTUp Day*» teema on «*How to earn if there is nothing to burn*» («Kuidas teenida, kui pole midagi põletada») ehk fookuses on jätkusuutlikud ärimudelid. «Räägime sellest, millised ärimudelid töötavad eri valdkondades praegu ja tulevikus ning millised mitte. Näeme, et ettevõtetel on probleeme jätkusuutlike ärimodelite loomisel,» rääkis TÜ ettevõtluse- ja innovatsioonikeskuse juht Andres Kuusik.

Konverentsil on palju töötubasid ja arutelusessioone erinevatest valdkondadest, alustades biotehnoloogia ja virtuaalreaalsuse ning lõpetades loomemajanduse ja finants- tehnoloogiatega.

Tavapärastele ettevõtetele esitatakse väljakutse, kas nad

saavad jätkata vanamoodi või tuleb neil oma ärimudeleid muuta. «Nendega tulevad arutluse alla majaväline tootearendus, e-kanalite kasutuselevõtt, nutikad lahendused tööstuses, tootest teenuseks, kosmosetehnoloogiate rakendamise jne,» sõnas Kuusik. Nii on näiteks Tallinna Kaubamaja Grupp hakanud oma toodete müüki e-turustama ehk tooteid saab osta ka veebikaubamajast.

Konverentsil esinevad teiste seas biotehnoloogia ettevõtte Salinator looja Eskil Söderlind, SprayPrinteri tegevjuht Richard Murutar, Quente kaaslooja Thomas Lans, peaminister Taavi Rõivas, Tartu linnaape Urmas Klaas ja Tartu ülikooli rektor Volli Kalm. Päeva juhib Comedy Estonia tegevjuht Louis Zezeran.

Konverentsile oodatakse tudengeid, teadlasi, erinevate valdkondade traditsioonilisi ja *start-up* ettevõtjaid, investoreid, ettevõtlusõpetajaid, õpilasfirmasid ja teisi huvilisi. ●

FOTO: KRISTINA HÖNNIK

Ideekonkursi võitja soovib e-tšekke

Tartu ülikool korraldas ideekonkursi «Võime muuta maailma», mille võitjaks valis žürii idee «E-riik, e-tšekid». Rahvahääletuse võitis Mihkel Külaots ideega «Personaalne ennetav meditsiin massidesse».

Idee «E-riik, e-tšekid» autorid Kertu Liis Krigul, Nils Joonas Kristian Saar, Stefi Guiton ja Liis Mägi ütlesid, et kuna nad on bioloogia ja ökoloogia erialade üliõpilased, siis tundsid nad, et maailma muutev idee võiks olla seotud millegi loodust säästvaga.

«Hakkasime mõtlema, et poest saadakse kogu aeg tšেকে ja rahakott on neid täis. Loengus küsisime ruumitäre inimeste käest tšেকে ja kahe laua peale tekkis neist suur kuhi,» kirjeldas Kertu Liis Krigul. Nii tekkiski noortel mõte, et seesuguse olukorra saaks e-lahendada.

FOTO: KARIN KUSTAVUS

SAADUD AUHINNA ANNAVAD VÕITJAD INSTITUUDILE KASUTAMISEKS.

«Uuemates nutitelefonides on olemas NFC (*near field communications*), mis tähendab, et telefoni sees on kiip, mis on samane näiteks linnaliinibusside piletisüsteemiga, kus kaardi saab registreerida tuvastusmasinas,» kirjeldas Nils Joonas Kristian Saar. Nii saaks igaüks poes asetada oma mobiili vastava seadme

juurde ning tšেকে saaks vaadata mobiiltelefonist. Täpsem lahendus selgub aga koostöös Ideelaboriga.

Auhinnaks saadud GoPro kaamera plaanivad noored anda sügisel tulevasse molekulaar- ja rakubioloogia ning ökoloogia ja maateaduste instituutide tudengiruumi, et kõik huvilised saaksid seda laenutada. ●

Uued tudengiesindajad TÜ senatis

Mai lõpus valis üliõpilaskonna volikogu välja uued tudengiesindajad, kes järgneva aasta jooksul osalevad ülikooli kõrgeima akadeemilise otsustuskogu, Tartu ülikooli senati töös.

Kuni järgmise kevadeni esindavad humanitaarteaduste ja kunstide valdkonda religiooni-uuringute doktorant Indrek Peedu, loodus- ja täppis- ja tehnoloogiateaduste valdkonda bioloogia bakalaureusetudeng Nils Joonas Kristian Saar ja meditsiiniteaduste valdkonda arstiteaduse magistrant Liis Puis. Sotsiaalteaduste valdkonnast

valiti kaks esindajat: kommunikatsioonijuhtimise magistrant Martin Noorkõiv ja majandusteaduse magistrant Reelika Alunurm.

Aprillis üliõpilaskonna juhatuse esimeheks valitud Alunurm tõdes, et selles ametis on vaja kursis olla kogu ülikooli puudutavate teemadega ja olla võimeline neis kaasa rääkima. Senati liikmena on üliõpilaste volikogu ja esindajate tööd palju kergem juhtida ja suunata.

«Kahtlemata on selles töös olulised struktuurimuutustest tingitud väljakutsed – juhtimis-

küsimused on niivõrd suures asutuses nagu ülikool alati päevakorral ning siin on oluline kaasa aidata ühtsetele arusaamadele ja ülikooli kui terviku toimimisele,» rääkis Alunurm.

Senati otsustada on kõige olulisemad ülikooli akadeemilist elu puudutavad küsimused, näiteks õppekavade muutmine ning erinevate alusdokumentide vastuvõtmine. 22-liikmelises senatis on kokku viis tudengiesindajat. Üliõpilased on esindatud kõigis neljas valdkonnas ning kolmes õppeastmes. ●

Piits on olemas, aga kuhu jääb präänik?

Ülikool on koht, kuhu tudengid tulevad, et omandada õppejõudude kaasabil uusi teadmisi ja saada eeldused selleks, et olla ühiskonna väärtuslik liige. Peale selle mängivad aga nii tudengid kui ka õppejõud olulist rolli, et ülikool ja siin antav haridus areneksid pidevalt ning nende tase muutuks üha paremaks.

Parimal juhul võiks see innustaja, mis paneb tudengeid õppima ja õppejõude enda antavat ainet üha paremaks muutmaks, olla seesmine tahe arendada iseend, ühiskonda ja hariduselu. Tegelikuses ei ole see aga päris nii. Lisaks eeltoodule on vaja ka lühiajalisi ajendeid, mis panevad inimesi tegutsema. Tudengid õpivad näiteks muuhulgas selleks, et saada häid hindeid ja saada seeläbi rahalist toetust. Kui minna tagasi pealkirjas viidatud väljendi juurde, siis toimivad head hinded ja stipendium präänikuna üpris hästi. Täpselt samamoodi on olemas tudengitele ka piits: kui õpitulemused ei ole kuigi head, siis väljavaated haridusteed jätkata ja tööd leida ei ole nii roosilised, kui võiksid olla. Ka see variant töötab innustajana üpris asjakohaselt.

Varsti jõuame aga probleemini. Ülikoolis on õppetöö võrreldes eelnevate kooliastmetega veidi teistsugune. Nimelt käib siin õppimine suuremal määral tudengi ja õppejõu koostööna, see väljendub hästi näiteks ÕIS-i süsteemis, kus õppejõud

LAURI LEAS
geenitehnoloogia 1. aasta tudeng,
Tartu ülikooli väitlusklubi liige

annavad tudengitele hindeid tehtud eksamite ja tööde eest ning täpselt samamoodi annavad tudengid õppejõududele hindeid selle eest, kuidas viimased on oma tööd teinud.

Kui tudengitel on ühelt poolt olemas motivatsioon saada häid tulemusi ja teiselt poolt motivatsioon mitte saada halbu tulemusi, siis õppejõudude puhul see nii ei ole. Nimelt võetakse ette need õppejõud, kes saavad oma õpetatavatelt halba tagasisidet ning nemad peavad tegutsema selle nimel, et edaspidi parandada ainet ja selle tagasisidet. Kuid

samas ei ole neile, kes saavad head tagasisidet, mõeldud mitte ühtegi präänikut. Piltlikult öeldes saavad nad vaid patsutuse õlale ja teenivad samasugust palka edasi, samal ajal kui hästi õppivate tudengite boonused on märksa mõistlikumad.

Selleks, et õppetöö kvaliteeti tõsta, peab olema nii tudengitel kui ka õppejõududel mingi ajend, mis paneb neid püüdnud kõige parema tulemuse poole. Kui käia ülikoolis mõtteviisiga «noh, vähemalt sain läbi», siis ilmselgelt ei kaasne sellega just kuigi suur areng.

Süsteem võiks muutuda selliseks, et peale tublide tudengite antakse mingisugust boonust ka neile õppejõududele, kes töötavad aktiivselt oma ainete üha paremaks muutmise nimel. Siis tekiks olukord, kus edasi areneksid kõik ained, mitte ainult need, mis on saanud halba tagasisidet. Ühesõnaga, õppejõududele peab ka präänikut andma! UT

SÜSTEEM VÕIKS MUUTUDA SELLISEKS, ET PEALE TUBLIDE TUDENGITE ANTAKSE MINGISUGUST BOONUST KA NEILE ÕPPEJÕUDUDELE, KES TÖÖTAVAD AKTIIVSELT OMA AINETE ÜHA PAREMAKS MUUTMISE NIMEL.

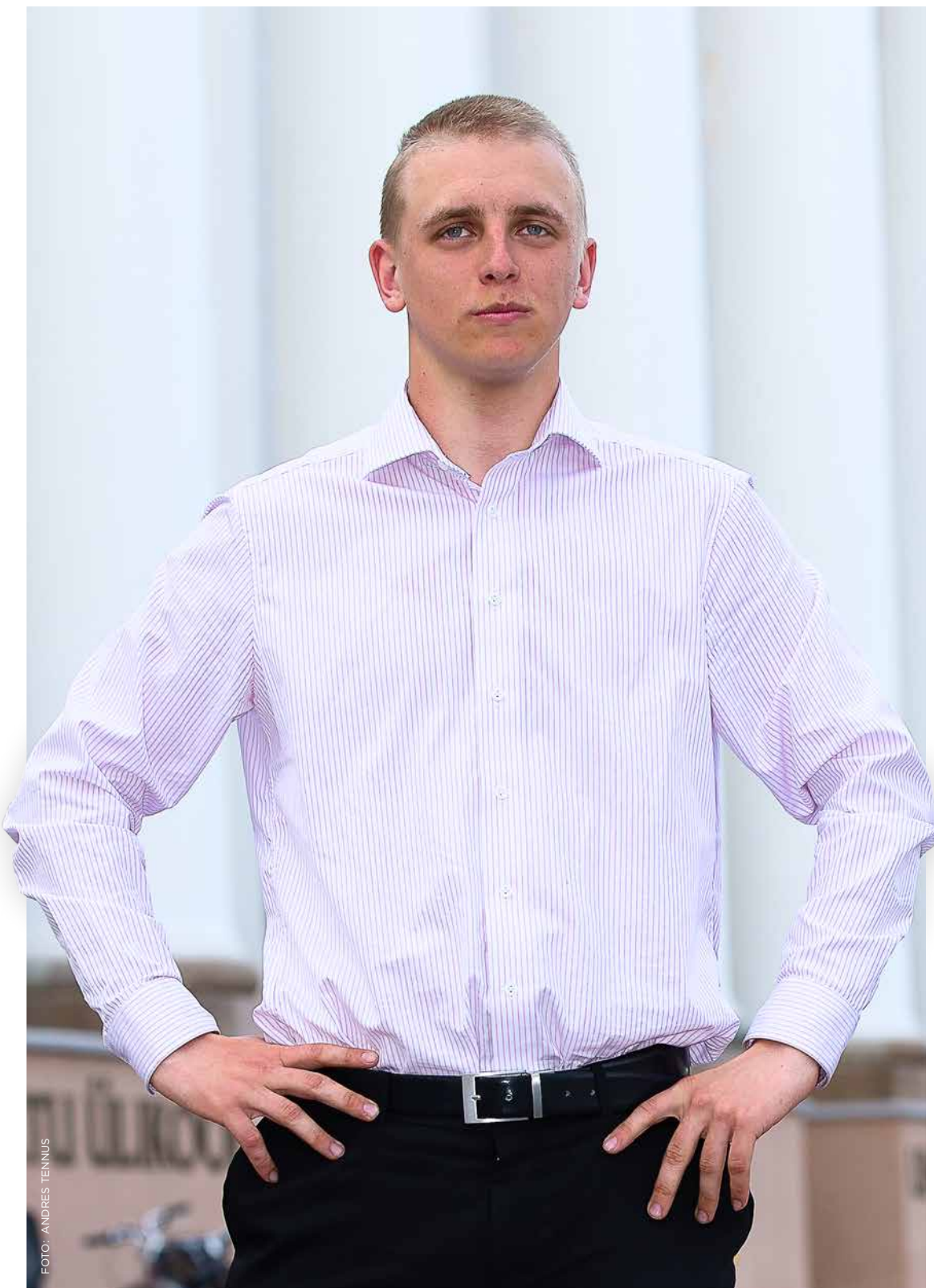

FOTO: ANDRES TENNUS

Karl Reinkubjast võluvad põnevad väljakutsed

PERSOON

Telesaate «Rakett 69» viienda hooaja võitja, Tartu ülikooli füüsika eriala üliõpilane Karl Reinkubjas ei karda väljakutseid ning usub, et just laiskus on elus edasiviiv jõud.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Erinevate nuputamisülesannete puhul mitmekülgselt nutikust näidanud ja gümnaasiumi hõbemedaliga lõpetanud Karli suust on üsna ootamatu kuulda, et laiskus on see, mis viibki edasi. Karl on tegev mitmetes seltsides, juhib EstCube'i meeskonda ja tegeleb rahvatantsuga. Kuidas saab siin üldse laiskusest juttu olla?

«Ma ei ole tegelikult kunagi pidanud õppimise pärast liiga palju pingutama, sest mulle jäävad asjad hästi meelde,» ütleb ta ja lisab, et gümnaasiumit lõpetades oli tal tunnistusel vaid üks «4», inglise keele eest. «Eks see laiskus on natuke probleem ka, sest

nii ei teki tööharjumust, aga siiani olen kõigega hakkama saanud, ja nagu öeldakse: elus peab õnne ka olema,» sõnab ta muiates.

Füüsikat tuli Karl Tartu ülikooli õppima seepärast, et see oli tema jaoks lihtne ja loogiline valik.

«Mulle tundub, et kui keegi õpib füüsikat, siis küsitakse temalt väga tihti, miks? Sellega käib alati kaasas ka see, et kas ma tahan õpetajaks saada, aga tegelikult on füüsika lihtsalt eriala, mida ma tean ja oskan,» selgitab ta.

Noormees välistas erialavalikust humanitaarteadused ja mõtles lisaks füüsikale ka keemia peale. «Samuti käis peast läbi mõte õppida informaatikat, sest see on üsna populaarne ala ja kõik ju tahavad programmeerijaks saada, teha järgmisi suuri *start-up*'e, aga

seda kõike võib teha ka füüsika eriala taustaga inimene,» sõnab ta ja lisab, et füüsikud ongi tema arvates parimad programmeerijad.

FÜÜSIKAT MÕISTETAKSE VALESTI

Karli arvates saavad inimesed füüsikast valesti aru, sest enamasti arvatakse, et tegemist on vaid koolis õpitud matemaatika ja valemitega.

«Tegelikkuses on füüsika mudelite kunst. Kunst osata vaadata mingisugust keerulist süsteemi, nagu on meie maailm. Kõik inimestega seotud süsteemid on väga keerulised ja füüsika ongi oskus näha seda, mis on selles tähtis ja mis mitte.»

Karl toob näite, et auto kütusekulu võib sõltuda miljonist eri >>

» piasiasjast, teoreetiliselt ka sellest, missugune on auto värv. «Aga see ei huvita meid, sest oleme hinnanud, et selle mõju on väike. See on kõige suurem panus, mis füüsikaharidusel on – eristada oluline mitteolulisest.»

Noormees ütleb, et talle õpetati gümnaasiumis füüsikat hästi, kuid ta on kuulnud mitmeid näiteid selle kohta, mis viitavad, et nii põhikooli kui ka

maksab see 500 000 eurot.

Praegu ehitatakse aktiivselt satelliiti ning tegeletakse meeskonna kokkupanemise ja koolitamisega. «Sel aastal lõime ka sihtasutuse ja kui siiani oli juhatuses vaid üks inimene, siis nüüd panustame ka mittetehnilistesse asjadesse nagu näiteks turundus ja meedia, rahakogumine ning *human resources* ehk oleme hakanud juurde otsima

SEISIN ÜHISELAMU TREPIL JA MÖTLESIN, KAS MA TAHAN MINNA. OTSUSTASIN, ET MUL EI OLE MIDAGI KAOTADA JA NII MA LÄKSIN.

gümnaasiumiastmes on füüsika õpetamisel eelkõige mitmed suhtumisega seotud probleemid.

«Noortelt võetakse kohe huvi ära ja see ei ole isegi õppekavaga seotud, vaid selle põhjus peitub suhtlemises ja erinevates tobedates nõudmistes.» Ta toob näite, et kui õpilasele pannakse kontrolltöö eest madalam hinne seetõttu, et paber ei olnud õiges suuruses, siis on tegemist mõttetu piasiasjaga. «Sellest oleneb ikka väga palju, kuidas ja missuguse suhtumisega õpetatakse,» lisab ta.

500 000 EURO SUURUNE PLAAN

Peale füüsikaõpingute juhib Karl Eesti tudengisatelliidi «EstCube» projekti ning nende meeskonnal on plaan 2018. aastal saata satelliiti Maa orbiidile.

«Miks? Sest siis on Eesti vabariigi 100. aastapäev ning meil on võimalus selle raames projekt kirjutada. Kuna tegemist on siiski üsna kalli ettevõtmisega, peame mõtlema, kuidas leida rahastajad,» selgitab Karl. Tudengisatelliidi saatmine Maa orbiidile ei ole odav lõbu, sest Karli sõnul

inimesi, kes saaksid erineval moel panustada,» räägib ta.

Ta lisab, et kindlasti ei saa EstCube'i meeskond hakkama ilma tehnilise meeskonnata, sest nemad on lõpuks inimesed, kes ehitavad satelliidi valmis. «Me otsime meeskonda ka inimesi, kes saaksid teha kõik selleks, et tehnilisel poolel oleks oma tööd igati kergem teha.»

Karli sõnul töötab praegune meeskond hästi, kuid hoolimata sellest on ka väljakutseid. «Inimesed, kes satelliiti ehitavad, on peamiselt tudengid ja see on õhinapõhine tegutsemine. Üliõpilane ei tööta viis päeva nädalas kaheksa tundi päevas, vaid siis, kui tal on aega.»

See tekitab ka omaette riske, sest üliõpilased ei tea ega oska kõike. Seetõttu on tarvis palju aega, materiaalet vara ning juhendajate tähelepanu. «Seal samas ongi meie eesmärk õppida ning see on ikkagi kõige olulisem,» lisab ta.

Karl on tegev ka füüsika üliõpilaste seltsis. «Korraldame erinevaid üritusi, seminare ja väljasõite. Aitame korraldada

täppisteaduste suvekooli, mis on väga menukas ning teeme saunaõhtuid,» loetleb ta.

Samuti meeldib talle riigikaitsega tegeleda. Maikuus viibis ta kaks nädalat Kevadtormi raames metsas. «Eelmisel aastal käisin vabatahtlikult SIIL-il, sest mulle lihtsalt meeldib. See on üks viis, kuidas füüsikast ja kõigest muust puhata ja minu jaoks see töötab.»

Noormees tantsib Tartu ülikooli rahvatantsuansambli ning on käinud mitmetel tantsupidudel jalga keerutamas. «See on tore hobi ja korrapärane treening üheskoos. Rahvatantsurühma mind lihtsalt kutsuti, otsustasin minna ja nii see läks,» jutustab Karl.

VÄLJAKUTSED ON END ÄRA TASUNUD

Telesaatse «Rakett 69» sattus Karl samuti seetõttu, et kursusekaaslane kutsus teda sinna kaasa. Tema sõnul juhtus see kogemata, sest noormehel ei olnud üldse plaanis saates osaleda. Ta registreeris end küll ära ja sai kinnitava kirja, kuid mõtles samal päevalgi veel, kas ta soovib sinna ikka minna ja kas sel on mõtet.

«Seisin ühiselamu trepil ja mõtlesin, kas ma tahan minna. See oli veel õhtusel ajal, kell oli seitse õhtul, ja ma kaalusin – kas ma tahan rohkem magada või lähen sinna. Otsustasin, et mul ei ole midagi kaotada, ja nii ma läksin,» kirjeldab ta.

Seega ei läinud Karl saatesse võidumõtetega, vaid soovis lihtsalt, et ta ei kukuks esimesena välja. «Seejärel mõtlesin, et tahaksin ikka esikaheksasse saada, ja pärast seda ei julgenud ausalt öeldes enam midagi loota. Iga saatega tekkis pigem see soov, et

KARL RAKVERE GÜMNAASIUMI VILISTLASTE RÜHMA KOOSSEISUGA EELMISEL AASTAL TOIMUNUD MEESTE TANTSUPEOL.

näha, missugune ülesanne ootab järgmises saates ees,» ütleb ta. Kui Karlilt küsiti avasaates tehtud intervjuus, kas ta võidab saate, vastas noormees: «Jah, muidugi võidan!». Kui uuriti, miks, ei osanud ta midagi vastata. «Tegelikult ei oska ma endiselt vastata, miks ma võitsin – ju mul oli õnne.»

KARLI ARVATES MÖTLEVAD INIMESED LIIGA PALJU SELLELE, ET NEIL ON KIIRE JA TEGELIKULT JÕUAKSID NAD PALJU ROHKEM.

Karl õppis saate jooksul enda kohta üsna palju. «Kui teha midagi kaamerate ees, stressi-olukorras, siis inimene õpib alati midagi enda kohta. Kui sulle on prožektorid ja kaamerad näkku suunatud, siis see on tegelikult hästi pingeline. See on nagu telemänguga «Kuldvillak», kus

kõik ütlevad seda vaadates, et nad teavad vastust, aga tegelikult on kohapeal olles situatsioon hoopis teine.» Karl õppis, et suudab seesuguses olukorras hästi toime tulla ning võtaks sarnase väljakutse veel teistki korda vastu.

Küsimusele, kuidas ta nii paljude erinevate asjadega

tegeleda jõuab, vastab ta, et ei tegelegi enda arvates kuigi paljude asjadega. «Kui hakkaneid kokku lugema, piisab ilmselt ühe käe sõrmedest. Muidugi olen aeg-ajalt ka näiteks kergejõustikohtunik, aga igapäevased tegevused piirduvad siiski füüsikaõpingute, EstCube'i meeskonna

ja üliõpilasesindamisega.»

Noormehe arvates mõtlevad inimesed liiga palju sellele, et neil on kiire. «Arvan, et tegelikult suudaksin ka mina palju rohkem teha, aga on tarvis võtta aega selleks, et puhata ja teha mittekasulikku asju. Kui ei puhka, siis kaob ka töövoime ja inimene põleb kiiresti läbi.»

Hoolimata sellest, et Karl mõtleb enda sõnul viimasel ajal liiga realistlikult ega unista palju, usub ta, et inimesel peavad olema suured unistused, sest need viivad elus edasi.

«Minu üks suur unistus on, et võiksin seal kohal olla, kui inimesed lähevad jälle Kuule,» ütleb ta. Karl lisab, et ta ei mõtle siiski kuigi palju tulevikule, sest elab praeguses hetkes: siin, nüüd ja praegu. **U**

Mõtestatud tagasiside on kasulik kõigile

ALMA MATER

Üliõpilaste tagasiside on väga oluline nii tudengitele endile kui ka õppejõududele ja ülikoolile tervikuna. Palju sõltub aga kogutud teabe laadist.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Selles, et tagasiside aitab kursuste ja tervikuna õppe kvaliteeti parandada, on nõus kõigi valdkondade õppeprodekaanid. Seda aga juhul, kui saadud teave on põhjendatud ja lahendusi pakkuv.

Meditsiiniteaduste valdkonna õppeprodekaan Anti Kalda leidis, et üliõpilaste märkused muutuksid tõsiseltvõetavamaks näiteks siis, kui seda peaks tegema enda nime all – nii tuntakse oma sõnade eest suuremat vastutust.

«Eesti suured ajalehed on lõpetanud oma kommentaariumides nimetu kommenteerimise, ka Tartu ülikoolis võiks arutada ÕIS-is õppeainete ja õppejõudude anonüümse kommenteerimise lõpetamist,» viitas Kalda.

Ka humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna õppeprodekaani Anneli Saro sõnul ei erine ÕIS-i tagasiside kohati tavalistest netikommentaaridest: kommenteerija jääb nimetuks, kuid õppejõud on kui avalik märklaud, mille pihta saab oma pahameelt välja elada. Ehk oleks abi juhendist, mis õpetab viisakat ja konst-

rktiivset tagasisidet andma?

Üliõpilased on üldiselt seda meelt, et ÕIS-is on mõistlikum jääda nimetu tagasiside juurde. Kui sama õppejõuga on veel aineid tulemas, ei pruugi tudengid vastasel korral julgeda ausat arvamust avaldada. Üliõpilasesindajad rõhutavad siiski, et tuleb jälgida, et kriitika oleks võimalikult konstruktiivne ja mitte hetketunnete ajel kirjutatud.

Sotsiaalteaduste valdkonna õppeprodekaan Margus Pedaste tõi välja, et kasulik on võimalikult kohene tagasiside. Kursuse lõpus ei pruugita enam olulisi üksikasju mäletada ning sageli on

õppeinfosüsteemi kaudu. Kommentaaride andmise võimalust kasutavad aga vähesed ja numbrilised hinnangud ei anna õppeprotsessist kuigi tõetruud pilti.

Seetõttu küsivad paljud õppejõud oma kursustele lisavastukaja, seda tihti juba kursuse kestel. Näiteks on õpetajakoolituse kohta igal aastal kogutud eraldi tagasisidet õppejõudude seminaril ning üliõpilastelt fookusgrupi intervjuudega. Meditsiiniteaduste valdkonnas on ka üliõpilased ise õppekava kohta tagasisidet kogunud. Anti Kalda sõnul on see reeglina ÕIS-i andmetest sisukam ja esinduslikum, sest küsitlusse on kaasatud rohkem üliõpilasi.

«Selline küsitlus võimaldab rohkem teemasid avada ja eriomasemaid probleeme käsitleda. Üliõpilaste korraldatud küsitluste probleem on aga suur töömaht

NUMBRILISED HINNANGUD EI ANNA ÕPPE-PROTSESSIST TERVIKUNA TÕETRUUD PILTI, SEETÕTTU KÜSITAKSE PALJU LISAVASTUKAJA.

ka tudengite jaoks liiga hilja, et midagi muuta.

«Ilmselt pole nii põnev järgmiste aastate üliõpilaste jaoks soovitusi anda. Pigem oleks vaja tagasisidet pidevalt koguda – nii saaks õppejõud juba kursuse käigus mingeid muutusi vajadusel ellu viia,» rääkis Pedaste.

Praeguseni kogutakse suur osa üliõpilaste tagasisidest just

ja seetõttu on selliseid uuringuid tehtud harva,» nentis Kalda.

Üliõpilaskonna juhatuse esimees Reelika Alunurm on TÜ-s õppides kokku puutunud nii ÕIS-i tagasisidesüsteemi kui ka instituutide endi tehtud küsitluste ja fookusgruppidega. Tema hinnangul näitab küll suuremate aine puhul ÕIS-i tagasiside aine üldist suundumust, kuid mida

väiksemaks lähevad rühmad, seda raskem on välja lugeda sisulist tagasisidet.

«Kõige rohkem sisulisi vastuseid annavad ilmselt fookusgrupid ja intervjuud, sest seal saavad tudengid esitada oma seisukohti, selgitada lähemalt probleemkohti ning mõelda kaasa lahenduste osas. Ühtlasi puuduvad ÕIS-is õppeaine-põhised küsimused, mida nii mõnegi aine puhul oleks tarvis tudengitelt näiteks vastavate ülesannete või aine ülesehituse kohta küsida,» rääkis Alunurm.

Ka praktilise filosoofia teadur Mats Volberg pakkus välja, et ÕIS-i tagasisides võiks saada küsida ka täpsustavaid küsimusi – mida selgepiirilisem küsimus, seda asjakohasemad tulemused. «Näiteks minu arvates on mõttekam küsida «Kas mõni seminaritekst oli liiga raske? Kui jah, siis milline?» kui küsida «Kas õppematerjalid olid sisu, vormistuse ja sobivuse poolest asjakohased?»,» tõi Volberg näiteks.

Kui vahel kostab tudengite seast nurinat, et tagasisidega ei tehta midagi, on tegelikkuses lood teised. Üliõpilaste tagasiside on üks otsustamise alustest, mida õppekava programminõukogu õppekava muutes arvestab. Kui kriitika on põhjendatud, siis on ka aine või õppekava sisu muudetud.

Samuti on hinnang oluline õppejõu tagasivalimistel või uuele kohale kandideerimisel. Tagasisidest lähtuvalt on õppejõude vahetatud või nende erialase arengu toetamist arutatud. On ka näiteid, kus pikaajaline kehv tagasiside on viinud töölepingu lõpetamiseni. UT

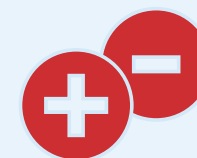
HEIKI VIISIMAA

rahvusvaheliste suhete magistrant

ÕIS-i tagasiside probleem on asjaolu, et tagasisidet peab jagama semestri lõpus korraga paljudele ainetele. Tagasisidet peaks olema võimalik anda kogu õppeperioodi vältel ja seda peaks saama anda kindlatele õppeaine osistele, näiteks võiks tagasisidet anda eriomaste õppematerjalide kvaliteedile. Jooksev tagasiside annaks õppejõududele võimaluse semestri vältel teha muudatusi oma aine õpetamises. See välistaks ühtlasi olukorra, kus tudengid peavad andma tagasisidet ainetele, mis lõppesid kolm kuud tagasi ja mille kohta ei meenu enam palju. Suurendamaks tagasiside mõju õppejõududele võiks iga kord, kui õppejõule on tagasisidet antud, avaneda nende ÕIS-is selle kohane pop-up. Nii on õppejõud sunnitud neile antud tagasiside läbi lugema ja loodetavasti sellega arvestama.

POOLT JA VASTU

Kas ÕIS-i tagasiside süsteemi on tarvis muuta?

SANDRA BAUM

saksa keele ja kirjanduse tudeng

U sun, et tagasiside süsteemi ümber korraldamine kavandatud viisil ei muuda seda paremaks, kuna ei tegele süsteemi nõrkuste algpõhjustega. Nimelt on enamikul juhtudel probleemi põhjustajaks ühelt poolt oskamatus anda konstruktiivset ja sisukat tagasisidet ning teiselt poolt seda vastu võtta ja sellega arvestada. Märkustes tehakse tihti väga üldiseid avaldusi selles stiilis, et kursus on igav või õppejõud ebameeldiv, täpsustamata, mis vajaks muutmist. Õppejõudude poolelt pole aga harvad juhud, kui tudengid toovad mitu aastat esile üht probleemi, kuid aasta-aastalt on kuupäev loenguslaididel ainus, mis muutub. Samuti on valupunktiks mõned õppejõud, kes võtavad kriitikat isikliku solvanguna ja mitte võimalusena eelnevast õppida ning tulevikus midagi parandada. Seega alustab siisugune plaan muudatust vale koha pealt: piltlikult öeldes parandatakse katust, kuigi viga tuleneb juba vundamendist.

Riskihindamine tõi välja olulised murekohad

ALMA MATER

Selle aasta esimese kvartali riskide hindamise tulemused toovad välja kolm suuremat probleemkohta ülikoolis: akadeemiliste juhtide ülekoormatus nende erinevate rollide tõttu, kommunikatsiooni kui juhtimisvahendi alatähtsustamine ja argumenteeritud teabe jagamine muudatuste juhtimisel.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Kommunikatsiooniga seotud riskide puhul töid töötajad välja, et teave ei liigu alati tavapäraselt ült alla kõigini, otsuseid ei edastata piisava ajavaruga ning juhid ei adu kommunikatsiooni juhtimisvahendina ja enda rolli teabe suunamisel.

Muudatuste juhtimise puhul toodi välja, et oluliste protsesside kulgu, tulemusi ja saavutatud mõju ei analüüsita nende kestel ja lõppedes. Olulistest protsessides viibivad rakendusotsused ning otsuseid edastades ei kajastata selle kujunemisel esile kerkinud olulisemaid eriarvamusi ja nende kõrvalejätmise põhjuseid.

TÜ siseauditi juht Elsa Leiten ütles, et selle aasta riskihindamise tulemustes ning ka eelnenud intervjuudes-aruteludes jäi kõlama sõna «avatus» ja teised sellega seotud teemad. «Esile kerkis küsimus, mis peaks olema avatud,

kui palju ja kellele. Avatuse ja kaasamise teema, mis on ka kommunikatsioonis üldse üsna terav, on paratamatult nii suure ja keerulise asutuse puhul päevakajaline. Juhtidel võibki olla raske anda piisaval hulgal teavet neile, kes seda vajavad,» rääkis Leiten.

Samuti on probleem see, et juhid ei mõista tihti ka seda, et kommunikatsioon on üks juhtimispädevus. «Arusaam, mida saab teabevahenduses teha kommunikatsioonitöötaja ja mida peab seejuures tegema juht ning kuidas nõuab nende töö omavahelist koostööd – sellega on tarvis kindlasti tegeleda,» arvas Leiten.

TÜ kantsler Andres Liinat rõhutas samuti, et see on üks teema, millega tuleb kindlasti tugevamalt tegeleda, sest kommunikatsiooni puhul on kõige olulisem, et juhid mõistaksid ja tajuksid selle olulisust.

Muudatuste juhtimisel on oluline, et töötajad oleksid kursis sellega, mis täpsemalt edasi saab, kuidas see neid puudutab ning mis põhjustel on vastavaid otsuseid tehtud. «Ülikoolis töötab väga palju tarku inimesi, kes soovivad muudatuste toimumisel mõista, miks me midagi teeme ning milliseid kitsas-

kohti muudatustega lahendatakse.»

Näiteks võiks erinevate otsuste dokumentides seletuskirjades olla senisest põhjalikumalt kirjas ka see, kas ja missuguseid võimalusi kaaluti ja mis põhjustel need n-ö kõrvale jäeti.

Kõige kõrgema riskina kerkis esile aga akadeemiliste juhtide ülekoormatus. «See risk tõusis esile kõikide hindamises osalenud rühmade hinnangutest. Juhtid on paratamatult paljudes eri rollides ning seetõttu tuleb leida viise, kuidas oma töökoormust vähendada ja kellele ülesandeid delegeerida nii, et juhtimisroll ei jääks tervikuna tahaplaanile,» lisas Elsa Leiten.

KUIDAS RISKE MAANDADA?

Siseauditi juht arvas, et kõik juhid võiksid osaleda erinevaid pädevusi arendavatel koolitustel. Ideaalis võiks olemas olla mingisugune koolitustepakett. «Näeme siseauditi poolelt, et parimal juhul võiks osaleda koolitustel, kust saaks teadmisi finantsjuhtimisest, kommunikatsioonist, personali juhtimisest jne. Nagu õppejõud peavad, et oma teadmisi tuleb iga mingi aja tagant värskendada, nii tuleks ka juhtimisoskusega teadlikumalt ja rollipõhisemalt tegeleda,» arvas Leiten.

Koolitustel osalemine tõstaks aga taas juhtide ülekoormust, mis on praegugi üks suur risk. «Sel juhul tuleb koormust vähendada millegi muu arvelt. Näeme auditites, et juhtidel on raske >>

» erinevaid ülesandeid ära anda, näiteks projektijuhtimist. Tuleb leida inimesed, keda usaldatakse piisavalt eri ülesannete ning eelkõige tehnilist laadi ülesannete täitmisel. On arusaadav, et kõigega ei jõua tegeleda.»

OSA PROBLEEME SAAB LAHENDADA KOHE

Leiten toob positiivsena välja, et näiteks otsustati majandusteaduskonnas enne struktuurireformi usaldada finantsjuhtimine kindlale inimesele ülesandeks. «Kuigi juhul oli selleks pädevus olemas, mõistis ta, et seda võib ka keegi teine teha. Nii sai ta keskenduda juhtimisele ja sellega seonduvatele tegevustele – see aitab aega paremini ära kasutada,» ütles Leiten.

Siseauditi juhi sõnul tuli tulemustest välja paljut, mida on kohe võimalik parandada. «Kõige lihtsam näide – luua selgus ülikooli e-kirjalistides. Missugused listid meil üldse on, mis

info üldse tuleb,» arvas ta. Tekib küsimus, kas keegi üldse jälgib seda, et teave jõuaks õigete inimesteni.

TÜ kantsler Andres Liinat tõi samuti välja, et mõned riskihindamisest väljatulnud probleemid ei vaja põhjalikke analüüse ning neid on võimalik lahendada kohe. «Näiteks peab dokumendihaldussüsteem olema mugavam ja meil peab olema hea tava, et seal registreeritakse kõik dokumendid. Kui inimene otsib olulist teavet ja ta ei leia seda sealt, siis on väga raske leida õigustust, miks seda seal ei ole,» lausus Liinat.

Kantsler tõi veel välja, et ühtsemat teaberuumi luues on oluline, et eri valdkondade kommunikatsioonijuhid saaksid omavahel kokku. «On arusaadav, et see on tarvis ära teha. Kinnitan, et ses osas tehakse juba ka esimesi muudatusi,» ütles ta.

Peale nende väljapakutud lahenduste soovitas siseaudit ka erinevaid mõjuanalüüse ja kom-

materjale peaks olema rohkem,» rääkis Leiten. Üliõpilased ütlesid, et mõnikord satuvad nad olukorda, kus ühes dokumendis viidatakse järgmisele, kuid see on vaid eesti keeles. «Kõike ei saa muidugi tõlkida, aga tuleks mõelda, kas ja mida on meil kindlasti tarvis.»

Kes peaks riskihindamise tulemustes väljajoonistunud riskidega tegelema? Elsa Leiten vastas kindlalt, et juhid. «Riskijuhtimine on selgelt tippjuhtkonna vastutusel, see on kirjas ka nõukogu siseauditeerimise eeskirjas,» ütles ta.

TULEMUSTEGA PEAKS TUTVUMA

Mida teha aga siis, kui juhid ei tunnet, et midagi on vaja muuta? «Siin ei ole üht selget vastust ega lahendust. Ka kommunikatsiooni puhul peab iga juht ise mõistma selle olulisust. Kui juhtidel endil ei teki vajadust või põhjust enesarenduse järele, siis ei saa midagi teha. Inimene ei lähe ka arsti juurde, kui enesetunne on hea,» nentis Andres Liinat.

Ta lisas, et valitavatel ja määratavatel ametikohtadel on oma eripärad, ootused ja piirangud. «Vastutuskategooriad ja otsustusloogikad on suhteliselt sarnased olenemata sellest, kas sa oled valitud või määratud juht,» ütles ta. Sealsamas on märgatavad erinevused viisides ja tavades.

Küsimusele, kas riskihindamise tulemused on piisav innustus, et teha ülikoolis vajalikke muudatusi, vastas kantsler, et see on võimalik vaid siis, kui töötajatel on enesekriitilist meelt. «Arvan, et enesekriitiline meel tuleb suuresti läbi valu. Eksimuste ja

probleemide mõistmise kaudu. Kui saame aru, et meil on võimalus erinevaid vigu vältida, siis võetakse kindlasti midagi ette,» arvas Liinat.

Elsa Leiteni sõnul võiksid kõik ülikooli töötajad pöörama tähele-

TULEVIKUS PLAANITAKSE RISKIHINDAMISI KORRALDADA IGAS KVARTALIS JA SIIS KESKENDUTAKSE KINDLALE TEEMALE.

panu riskihindamise tulemustele. «Isegi, kui vastav töötaja ei saa mõne riski suhtes midagi ette võtta, ollakse teadlikum. Kõige hüllemad on need ohud, mida üldse ei teadvustatagi,» sõnas Leiten. Tema sõnul ei olegi kõige tähtsam see, missugused riskid on esimesel või viimasel kohal, vaid

lugeda tuleks ka memos olevaid mõtteid ja märkusi, mis peegeldasid töötajate tunnetust riskide puhul.

Siseauditi juht toob positiivse näitena välja, kuidas humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna

valitsus käsitleb riskihindamise tulemusi väga põhjalikult. «Ka mind kutsuti sinna koosolekule ja valmistasime koos valdkonna töötajatega seda ette. Nad vaatavad neid tulemusi just sellest vaatenurgast, et mis võiks olla nende valdkonna jaoks oluline ja kus nad saaksid oma senist

sisekommunikatsiooni praktikat muuta.»

Riskide tuvastamiseks tehti intervjuud tugi- ja akadeemiliste üksuste töötajatega, kelle seas toimusid eraldi ümarlaud nii ülikooli erinevate üksuste kommunikatsioonitöötajatega kui kommunikatsiooni valdkonna teadlastega. Riskide hindamiseks korraldati anonüümne isikupõhine küsitlus. Hindamiseks saadeti kutse kõigi instituutide ja valdkondade nõukogude liikmetele, rektoraadile ning valikule tugiüksuste ja asutuste juhtidest ja töötajatest.

Kokku andis riskidele hinnangu 249 isikut, mis moodustas 40% hindamiskutse saanud isikutest. UT

ÜKS KÜSIMUS

VOLLI KALM
TÜ rektor

Mida on ülikooli riskihindamine muutnud?

Tõhus kommunikatsioon on asutuse toimimise oluline eeldus. Kevadtalvel korraldatud riskihindamine näitas ilmekalt kätte need teabe liikumisega seotud kitsaskohad, mis ülikooli töötajate rahulolu ülikooli igapäevajuhtimises häirivad.

Rektoraadi liikmed töötavad selle nimel, et ülikoolis valitseks kaasava juhtimise kultuur. Rektoraadi tegevuskavas välja pakutud sammud on ajendatud soovist saavutada avatum, usalduslikum ja kaasavam kommunikatsioon kõikide ülikooli juhtimistasandite ja iga üksiku töötaja jaoks.

Esmasel riskide kaardistamisel 2014. aastal tõdeti mitmete riskide puhul, et nende maandamise võimalused peituvad juhtimisstruktuuri muutmises. Nüüdseks on ülikooli valdkondlik elukorraldus raken-
dunud ja juba on võimalik näha reformile pandud ootuste täitumist, k.a. juhtimiskommunikatsiooni valdkonnas.

Dekaaniid on nüüd rektoraadi liikmed ning kõik nad on asunud aktiivselt juhtkonna töösse panustama. Tulemusena on tõhusamaks muutunud ka juhtimisteabe liikumine. Ka valdkondlikul tasandil on kujunemas head kaasamis- ja kommunikatsioonitavad ning akadeemiliste üksuste juhid saavad langetada kaalutletud otsuseid. ●

VAJALIKE MUUDATUSTE TEGEMINE ON VÕIMALIK VAIK SIIS, KUI TÖÖTAJATEL ON OLEMAS ENESEKRIITILINE MEEL.

on nende eesmärgid, kellele on need suunatud ja kes tagab, et listi jõuaksid vajalikud isikud,» kirjeldas ta.

Leiten tõi oma kogemusest näite, kuidas ta sai alles pea pool aastat pärast eraldiseisva siseauditi büroo loomist suuresti omaalgatuslikult ligipääsu tugiüksuste juhtidele mõeldud listi. «Tegelikult peaks olema selge, et seda haldab personaliosakond, kes teavad ja näevad, kes kuuluvad mingisse kindlasse listi, kes seal olema peaksid ja kust see

munikatsioonikavade kasutamist. «Samuti seda, et protokollid tehtaks kättesaadavaks õigel ajal, sest mõnikord läheb nendega väga kaua aega,» lisas Leiten. Ka erinevate koosolekute korraldamine vajaliku teabe jagamiseks ei ole siseauditi juhi sõnul midagi sellist, mida oleks keeruline korraldada.

«Arvan, et inglise keelde tõlgitav materjal vajab läbimõtle-
mist, mida on tarvis ingliskeeles ja mida mitte. Tudengid ja töötajad töid välja, et ingliskeelseid

Tartust võib saada Ida-Euroopa uuringute keskus

ALMA MATER

12.–14. juunil toimub Tartus esimene iga-aastane Ida-Euroopa ja Venemaa uuringute konverents. Korraldajad loodavad sellega kujundada Tartust hinnatud sihtkoha teadlastele ja haritlastele, keda huvitab Ida-Euroopaga seotud teemade uurimine.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Tartu ülikooli Euroopa Liidu – Venemaa uuringute keskuse CEURUS korraldatav konverents «Europe under stress: The end of a common dream?» toob Tartusse kokku ligi 200 teadlast ja asjatundjat Euroopast, USA-st, Venemaalt ja mujalt. Akadeemilise konverentsi mitmekülgne programm käsitleb Venemaa ja Ida-Euroopa piirkonna poliitilisi ja majanduslikke külg, aga ka kultuuri ja ühiskondi. Osalejad julgustatakse kriitiliselt peegeldama praeguse Euroopa keerulisi olusid ning vaagima riikide ja ühiskonna ees seisvaid väljakutseid ja valikuid.

Kõne alla tulevad nii sündmused Ukrainas ja selle lähedal, Venemaa jõuline välispoliitika,

Kreeka võlakriis, süvenev lõhe Põhja- ja Lõuna-Euroopa vahel, põgenikekriis, hiljutised sündmused Süürias ja Lähis-Idas kui ka populistlike, rahvuslike ja võõraviha kandvate poliitjõudude tõus kogu piirkonnas.

Üks konverentsi korraldaja, Johan Skytte poliitikauuringute instituudi professor Viacheslav Morozov ütles, et Venemaa ja Ida-Euroopa uurijad peavad suuri konverentse ka USA-s ja Suurbritannias. Näiteks USA-s tegutseva Slaavi, Ida-Euroopa ja Euraasia uuringute ühenduse konverents toob igal aastal kokku üle kahe tuhande osaleja.

«Pole mingit põhjust, miks selle piirkonna vastu huvi tundvad inimesed ei võiks kohtuda hoopis Tartus. Venemaal ja Ida-Euroopas reisivate teadlaste jaoks on Tartu hea tugipunkt. Me vajame siin piirkonnas akadeemilist

konverentsi, mis tõmbaks tähelepanu Venemaa arengutele ning võimaldaks analüüsida endisesse sotsialismileeri kuulunud riikide eri poliitilisi ja majanduslikke trajektoore,» rääkis Morozov.

ÄÄRETULT LAI UURIMISVALDKOND

Kuigi tegu on alles sarja esimese konverentsiga, tõestab osalejate suur huvi idee vajalikkusest. Morozovi sõnul kaasatakse väga erinevate elualade teadlasi ja uurijaid, kes saavad konverentsil oma uuringutulemusi esitada.

EL-I JA VENEMAA VAHELISI SUHTEID ARUTATI KA MÄRTSIS TOIMUNUD SEMINARIL «EASTERN PLATFORM».

«See ei puuduta ainult politoloogiat või rahvusvahelisi suhteid – meile on tulemas ka kirjandusteadlasi, ajaloolasi, kultuuriteadlasi, antropolooge ja teisi. See näitab väga hästi, et Ida-Euroopa uuringud on tegelikult äärmiselt lai valdkond.»

Lisaks EL-i riikide teadlastele on palju külalisi tulemas Venemaa eri linnadest ja ülikoolidest, Ukrainast, Gruusiast, Moldovast, Armeenias. Aga osaleb ka Austraalia, Uus-Meremaa, India ja Kanada teadlasi. Eriti menukas on Tartus toimuv konverents

USA asjatundjate seas.

Tänavuse konverentsi peaseisenejad on mitmed nimekad Venemaa ja Ida-Euroopa asjatundjad. Näiteks juhatab 12. juunil toimuva avasessiooni sisse kuulus ajaloolane, Oxfordi ülikooli emeriitprofessor Archie Brown, kes on kirjutanud mitmeid raamatuid kommunismi ajaloost ja Nõukogude Liidu lagunemisest.

13. juuni ümarlaual arutlevad Venemaa – Euroopa Liidu uuringute üle veel neli tunnustatud asjatundjat: Ida-Euroopa rahvusluse uurimisega tegelev Queensi

ülikooli professor Zsuzsa Csörgö, Venemaa majanduse asjatundja, mõttekoja Chatham House teadur ja Birminghami ülikooli emeriitprofessor Philip Hanson, Oxfordi ülikooli professor Judith Pallot, kes tegeleb sotsiaalmajanduslike ja geograafiliste transformatsioonidega ning Saksamaa juhtiv vene poliitika asjatundja, professor Hans-Henning Schröder.

«Oleme harjunud kriisidest rääkima: eurotsooni kriis, põgenikekriis, Venemaa puhul saame rääkida ka näiteks Gruusia või Ukraina kriisist. Valisime >>

» need peaesinejad, et panna kõik meie kriisid laiemasse konteksti – kui oskame juba läbitud kriise põhjalikult analüüsida ja nende tekkepõhjuseid mõista, suudame ehk ka praegusi kriise paremini hinnata,» seletas Morozov.

TÄHELEPANU TAGASITOOMINE

Korraldusmeeskonna liige, võrdleva poliitika vanemteadur Piret Ehin viitas, et pärast külma sõja lõppu ja Nõukogude Liidu kiiret lagunemist nihkus lääne poliitikavaatlejate, välispoliitika asjatundjate ja ühiskonnateadlaste tähelepanu Venemaa ja endiselt Nõukogude Liidu alalt eemale.

«Viimase aja sündmused on selgelt näidanud, et optimistlikud ootused nn ajaloo lõpu kohta ei ole täitunud. Me ei tea, millised saavad olema Venemaa sisepoliitilised arengud, kui kaua praegune režiim püsib ja millega see ühel hetkel asendub, mis saab senisest majandusmudelitest äärmuslikult langenud naftahindade ja lääne sanktsioonide kontekstis, millised on Venemaa järgmised välispoliitilised sammud,» rääkis Ehin.

Kusjuures idast lähtuvad ohud on vaid üks osa Euroopa Liidu ees seisvatest katsumustest ja väljakutsetest: majanduskriis ei ole läbi, põgenikekriis jätkub, kuigi EL-i hiljutine kokkulepe Türgiga on saabujate arvu vähendanud. Mitmetes Euroopa riikides on jõudu ja toetajaid kogunud äärmuslased. Mitme Ida-Euroopa riigi

TÄHTIS ON, ET KOOLITAKSIME INIMESI, KES TUNNEVAD MEILE OLULISTE RIIKIDE JA ALADE POLIITIKAT NING ÜHISKONNAKORRALDUST.

pühendumus liberaalsele ühiskonnakorraldusele ja demokraatiale on sattunud küsimärgi alla.

Ehini sõnul on selles kontekstis vajadus neid teemasid käsitleva akadeemilise konverentsi järele üpris ilmne. Eelkõige olevat see koht üksteise ära kuulamiseks, uute teadmiste saamiseks ja mõttevahetusteks.

«Tähtis on, et Tartu ülikoolis tegeletakse meie ühiskonna ja riigi jaoks oluliste teemadega, et meie tudengid, magistrandid ja doktorandid saaksid asjatundlikku õpetust ja juhendamist, et koolitaksime inimesi, kes tun-

nevad meile oluliste riikide ning piirkondade poliitikat ja ühiskonnakorraldust,» rõhutas Ehin.

Selleks on aga vaja osaleda üleilmses teadmiste ja ideede ringluses – just sellele püüab konverents kaasa aidata.

Lisaks peaesinejatele tutvustavad oma uurimistulemusi ja mõtteid veel enam kui poolteist-

sada kõnelejat. Paljud ettekanded põhinevad täiesti uutel artiklitel ja ideedel, mida pole veel kusagil avaldatud.

Korraldajad loodavad, et konverentsil tekib elav arutelu, millest sünnib kasu ka ühiskonnale laiemalt.

Näiteks tekib kohalikul meedial hea võimalus leida kontakt praegustest kriisikolletest pärit inimestega ja loomulikult Venemaal töötavate teadlastega, kes oskavad täpsemalt rääkida, mis on meie naaberriigi poliitiline seis ja kuidas on lood julgeolekuga Euroopas sealtpoolt piiri vaadatuna. UT

TARTU KONVERENTS ON OSA LAIEMAST KOOSTÖÖST

Konverentsi rahastatakse Euroopa Liidu teadus- ja innovatsiooniprogrammi «Horisont 2020» Twinning meetmest projekti UPTAKE raames. USA teadlaste osalemist toetab Ameerika Ühendriikide saatkond Tallinnas.

UPTAKE'i näol on tegemist kolmeaastase projektiga, mille eesmärk on arendada Venemaa ja Ida-Euroopa uuringute alast teadustegevust koostöös Uppsala ülikooli Venemaa ja Euraasia uuringute keskuse ja Kenti ülikooliga Suurbritannias.

Projekti nimetus UPTAKE on tuletatud partnerite nimedest (Uppsala, Tartu, Kent).

Peale konverentsi korraldatakse neli noorteadlastele suunatud suve- ja talvekooli, arendatakse teaduskoostööd, toetatakse konverentsiõite ja teadlasmoibiisust ning teadustulemuste jagamist ühiskonnaga. Projekti eelarve on pisut üle miljoni euro.

Lisateave: www.tartuconference.ut.ee ja www.uptake.ut.ee.

Noored istutasid metsa 3000 männitaime

AVASTA

MERILYN SÄDE
MERILYN MERISALU
ajakiri@ut.ee

Mai alguses istutasid TÜ välistudengid ja Tartu katoliku hariduskeskuse õpilased SocialErasmus nädala raames Järvelja ühele raiesmikule 3000 mändi, et anda Eesti loodusele midagi omalt poolt tagasi.

R ee de hommikul sõidab Tartust poolesaja kilomeetri kaugusele Järveljale bussitais noori, kel on hea meel, et sooja kevadpäeva saab veeta metsas värskes õhus käes.

Kõigepealt kohtutakse Järvelja söökla juures metsaõiem Priit

Kasega, kes juhatab uudishimulikud lapsed ja välistudengid mööda kruusa- ning metsateid õigesse kohta. Seal tutvustab metsaõiem noortele Järvelja piirkonda ning räägib, kus nad täpsemalt asuvad.

Esimesed metsade plaanistamised toimusid Järveljal juba 1860. aastatel. 1921. aastal andis vabariigi valitsus sealse metsandiku Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonnale praktikabaasiks.

Metsa ei tulnud aga ainult andma ja teadmisi koguma. Omal ajal köeti kõiki ülikooli õppehooneid just Järveljalt pärit puudega. Praegu osaleb seal igal suvel toimuvatel õppepraktikatel üle 400 Tartu ülikooli ja Eesti maaülikooli üliõpilase.

Pärast lühikest piirkonna ja kevadise metsa ohtude tutvustamist võtabki metsaõiem kätte männitaime, mis on veidi pikem kui tavaline pastapliats ning »

» näitab noortele, kuidas tuleb taimi istutades jälgida, et juureosa mulda saaks. Samuti ei tohi juur olla kaardus, vaid see peab jääma mulla sisse otse ehk püsti.

«Taimedel peab olema 1,5 meetrit vahet ja istutada tuleb ettetehtud vagudesse. Ärge vagude äärde või vagude vahele taimi istutage,» õpetab Kask.

Samuti peab meeles pidama, et töötegemise ajal tuleb kindlasti kindaid kanda – need kaitsevad nahka nii mustuse ja villide kui ka männiistikutele pritsitud taimekaitsevahendite ärrituse eest.

Innukad noored võtavad järjekorda, et kindad, labidad ja panged koos väikeste männitaimedega kätte saada ja tööle asuda. Huviga jälgitakse, kuidas abimetsaülem Tanel suurt istikupuhmast lahti harutab ja kannul männijuured kirvega jupi jagu lühemaks kaksab.

«Miks te need maha raiute?» uurib üks õpilane. Tanel seletab, et nii on istutustöö kergem ja õnneks on männil tugev juur, mis maapinnast võimalikult palju toitaineid otsib.

SOOV ANDA ENDA POOLT MIDAGI TAGASI

Iga rühm saab endale pange sisse sada kirve alt läbi käinud taimi ja asub siis vagusid valima. Seejärel asutakse sooja päikest nautides ja puukide üle valvet pidades kiirelt tööle.

Mõned välistudengid arutlevad omavahel, kuidas nad ei ole kunagi varem midagi sellist teinud. Samuti mõõdetakse samudega taimede vahele jäävat maad ja kaheldakse, kas äkki on liiga pikk või hoopis liiga lühike vahe sisse jäetud.

Metsatukast kostab jutuvada

ning vahepeal on linnulaulu seas kuulda lustakaid naerupahvakuid. Ukrainast pärit Aleksandra ja Tetiana ning prantslane Celin mõtlevad puid istutades, et võib-olla tulevad nad kunagi siia tagasi ja näevad, kui suureks on männid kasvanud.

«Tahame puude istutamisega öelda Eesti riigile aitäh siin veeedetud aja eest ja anda enda poolt midagi tagasi,» ütleb Aleksandra.

Celini sõnul ei ole puude istutamine kuigi keeruline, sest enne tööle asumist anti selged juhennõid. «Üks kasutab lihtsalt labidat ning teine istutab ja paneb taimi mulda!» ütleb ta naerdes.

NOORED MÄNNID KUI MAITSEV SALAT

Metsaülem Kask käib vahepeal õpilaste ja välistudengite seas ringi ning vaatab, kas töö on hästi tehtud. «Kooliõpilaste puhul on mõnikord vaja istutamistöö lausa üle teha, sest vahekaugusega on probleeme või kaotavad nad oma rea ära ja jätavad töö pooleli,» selgitab Kask.

Kuigi alati räägitakse enne istutustöö algust üle, et taim tuleb panna kindlasti ketasadrage tehtud vaku, satuvad mõned puud ikka näiteks kahe vao vahele.

«See ei ole muidugi metsa enda suhtes oluline, aga kui tuleb näiteks metsakultuuri hooldaja, siis ta ei pruugi taimi märgata ja niidab selle lihtsalt maha,» toob Kask näiteks. Täna tööga on ta aga väga rahul, sest taimed on istutatud õigesse kohta ja nende vahel on piisavalt palju ruumi.

Metsaülema sõnul istutatakse tavaliselt umbes hektarisuurusele maa-alale 3000 männitaimi – nii palju istikuid jagati ka täna laiali. Näiteks kuuski istutatakse sama

suurele alale see-eest vähem – 2000.

«Nelja kuni viie aastaga kasvavad need täna istutatud männitaimed umbes meetripikkuseks. Aga neil on palju vaenlasi, näiteks kitsed ja põdrad, kelle jaoks on

noor kasvuhoones kasvatatud mänd nagu mõnus salat,» kirjeldab Kask.

Sergei, Kristina ja Petr on moodustanud mändide istutamisel väga rahvusvahelise meeskonna – esimene neist on pärit

Slovakiast, teine Tšehhist ja kolmas Moldovast. Kristina sõnul on ta varem kodumaal taimi istutanud küll, kuid puid istutab ta esimest korda.

«Kuna me Tartust väga tihti välja ei sõida, siis on nii tore

sellise ilusa ilmaga väljas olla ja midagi kasulikku teha,» sõnab Kristina.

Sergei ja Petr naljatlevad aga, et kui Eesti pindala katab peaaegu 60% mets, siis miks nad täna üldse metsa istutavad.

«Tegelikult on puude istutamine suurepärase võimalus teha midagi teistsugust, mida iga päev ei tee. Samuti on meil suur tahe teha midagi Eesti jaoks, et meist jääks siia midagi maha,» ütleb Petr.

Ameeriklane Jason on ainsa välistudengina metsa istutamas juba teist korda. Aasta tagasi sattus väljasõit vihmassele ajale ning noormees meenutab naerdes, kuidas vesistes kraavides ukerdatud sai ja kui mossis olid väikeste kingakestega metsa tulnud sõbrannade näod.

«Minu arvates on oluline loodusele midagi tagasi anda, sest inimesed ei mõtle eriti palju keskkonnale ega loomadele. Kui on võimalus loodusesse tulla, siis näed tegelikult, missugune mõju sul sellele on ja mida on võimalik selle heaks ära teha,» räägib Jason, kes on kodumaalgi palju sarnast tööd teinud.

Just seepärast tahtis ta kindlasti ka sel aastal puude istutamisest osa võtta. Eelmisel korral tehti tööd muidugi teisel raiesmikul ja teistes tingimustes. «See, et me oleme täna hoopis mujal, kui tookord, näitab seda, kui palju on tarvis veel teha!» sõnab ta.

Bussitäie vabatahtlike jutuvada ja naer täidab metsa mitmeks tunniks. Töö edeneb päikest nautides kiiresti ja peagi saavad kõik vaod taimedega täidetud. Aeg on maitsta väljateenitud suppi ja sõita tagasi Tartusse, meel rahul, et midagi olulist sai tehtud. UT

Uus stipendium aitab tudengid välismaale

SANDRA SAAR
ajakiri@ut.ee

Sihtasutus Eesti meedia fond (SEMF) hakkab toetama ajakirjandus-tudengeid: bakalaureuseastmes viit tudengit 3 600 euroga ja üht magistriõppe tudengit välismaal 10 000 euroga aastas.

Postimehe peatoimetaja asetäitja Lauri Hussar loodab, et toetused võiksid pikemas perspektiivis Eesti ajakirjanduse kvaliteeti tõsta.

«Tean oma kogemusest, et tudengil ei ole raha kunagi ülearu, ja sellepärast on iga samm, mis lubab tublidel üliõpilastel õppetööle keskenduda, tänuväärne ja innustav,» sõnas Hussar.

Eesti meedia turundus- ja

kommunikatsioonidirektor Heili Klandorf rääkis, et nad soovivad toetada praktilise ajakirjandus-hariduse omandamist, et Eestis oleks tagatud ajakirjanike, peatoimetajate ning meediaettevõtete juhtide järelkasv.

TÜ ühiskonnateaduste instituudi juhataja Halliki Harro-Loit ütles, et stipendium on väga hea märk sellest, et erakapital toetab kõrghariduse saamist. Tema sõnul juhtub seda ajakirjanduse ja kommunikatsiooni valdkonnas väga harva. Siiski leiab ta, et stipendium võiks olla läbimõeldum.

Harro-Loit on mõelnud, et ehk võiks stipendiumi igal aastal anda mitmele üliõpilasele, kes arendavad mingit ajakirjanduse jaoks olulist pädevust. Stipendium oleks mõeldud igal aastal just ühe kindla pädevuse treenimiseks.

Klandorf kinnitas, et taoline mõte on ka sihtasutusel. Ta ütles, et esimesel aastal alustavad nad üldisemast ja vaatavad, kuidas läheb. «Aga oleme meigi mõelnud toetusega tulevikus pädevuse keskmaks ja sihipärasemaks minna,» rääkis ta.

AASTANE TOETUS

Bakalaureuseõppe stipendiumile saavad kandideerida tudengid, kes alustavad sügisel teist või kolmandat kursust. Toetust hakatakse maksta septembris ja see lõpeb järgmise aasta augustis. «Kuna võimaldame stipendiaatidele põhjaliku praktikaprogrammi, millest osa toimub suvel, siis hoolitseme selle eest, et stipendiaadil oleks iga kuu võimalik stipendiumi-sumмага arvestada, sealhulgas suveperioodil,» rääkis Klandorf.

Direktor lisas, et Eesti meedias on välja töötatud kuuenädalane praktikaprogramm, mis hõlmab trükimeediat, raadio-, televisiooni- ja veebimeediat.

TÜ ühiskonnateaduste instituudi interpersonaalse ja hariduskommunikatsiooni lektor Kadri Ugur on väga õnnelik, et mõni meediakontsERN toetab ka eesti ajakirjandusharidust, ning tal on hea meel tudengite pärast, sest üliõpilased vajavad toetust. Küll aga tekkis lektoril küsimus, miks toetab fond ajakirjanduse magistriõpet ainult välismaal.

«Mul ei ole selle vastu midagi, kui tudengid lähevad väljapoole – las nad siis lähevad – aga see, et toetatakse ainult välismaal õppimist, tundub natuke usaldamatusena kodumaise ajakirjandus-hariduse suhtes,» lausub ta.

Ugur kinnitas, et Tartu ülikooli ajakirjanduse magistriprogramm ei ole nii nõrk, et seda ei maksaks toetada. Ta tõi ka välja, et magistri-taseme lõpetanud ajakirjandus-tudengid on tööandjate seas hinnatud, seejuures ka Eesti meedias.

Klandorf põhjendas otsust toe-

tada magistriõpinguid välismaal sellega, et Eestis ei jää magistri-õpingud enamasti rahapuuduse taha, küll aga takistab see magistri-õpinguid välismaal. Mitmekülgsema professionaalse hariduse omandamisega kaasnevad tihti suured kulud, mida peaks antav toetus leevendama. «Maailmatasemel kogemused ei jookse kindlasti ka Eesti ajakirjanduse tulevikku vaadates kellelgi mööda külgi maha,» lisas Klandorf.

Ta sõnas, et Eesti meedia loodab, et nendepoolne toetus julgustab välismaale magistri-õppesse minema ka praeguseid tegevajakirjanikke või neid, kes on lõpetanud mõne muu eriala, kuid tunnevad, et soovivad end ajakirjanikena teostada.

SUUREM KOOSTÖÖ

Stipendiumi saajad otsustab viieliikmeline komisjon, kuhu Klandorfi sõnul kuuluvad Eesti meedia meediaettevõtete juhid, peatoimetajad ja oma ala asjatundjad.

Veebruarikuus sõlmis Tartu ülikool Eesti meediaga koostöölepe ja alates sellest ajast on

koostööd üha enam suurendatud. Klandorf rääkis, et sihtasutuse tegevus ei ole otseselt seotud Eesti meedia ja Tartu ülikooli raamlepinguga, kuigi ka selles on kokkulepe ajakirjandushariduse edendamise kohta.

Bakalaureuseõppe stipendiumile võivad kandideerida üliõpilased kõigist Eesti ülikoolidest, kus vastavat ala õpetatakse, samuti ei ole magistriõppe toetusele kandideerimise puhul määrav, millisest ülikoolist ning millisel erialal on omandatud bakalaureusekraad.

Eesti meedia peamise konkurendi Ekspressi grupi juhatuse tegevjuht Gunnar Kobin ütles, et ettevõtete koostöö ülikoolidega on tavaline nähtus. Kogu maailmas vaatavad ettevõtjad ülikoolide poole ning proovivad juba esimesest kursusest alates leida ärsamaid üliõpilasi, kellele hiljem enda juures rakendust pakkuda.

«Üliõpilaste jaoks on oluline olla tähelepanelik ja saada täpselt aru, millised tingimused pakutud stipendiumiga kaasas käivad,» selgitas Kobin. UT

KÜSITLUS

Kuidas suhtute Eesti meedia pakutavasse stipendiumisse?

SANDRA SOMMER

ajakirjanduse ja kommunikatsiooni
1. aasta tudeng

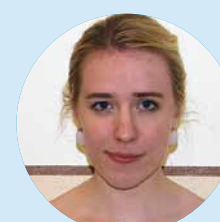
On väga tore, et stipendiumi makstakse. Aga see tundub sama ebatõenäoline kui tulemus-stipendiumi saamine – vähemalt minu jaoks. Mul on sel semestril 50 EAP-d, samas näiteks tulemusstipendiumi puhul loeb keskmine hinne, mitte see, kui palju päriselt õpitakse või kui palju pühendutakse. ●

HELERI ALL

ajakirjanduse ja kommunikatsiooni
2. aasta tudeng

Minu arvates on tore, et selline asi on välja mõeldud. Tudengitel on alati raha vaja ja kui äraelamiseks tuleb kooli kõrvalt kõvasti tööd teha, siis võib õppimine selle all kannatada. Seega on see tänuväärne väljamõeldis. Küll aga jäävad stipendiumi andmise tingimused veidi segaseks. Tundub, et valik tuleb üsna subjektiivne. ●

SIMO ANDRE KADASTU

ajakirjanduse ja kommunikatsiooni
3. aasta tudeng

Ma arvan, et igasugune toetus, mis aitab üliõpilasel õppetööle keskenduda või annab talle juurde uusi võimalusi, on tänuväärne ja tore. See, et keegi pakub meedia-üliõpilastele stipendiumivõimalust, on heas mõttes luksus ja loodan, et seda kasutatakse maksimaalselt ära. ●

Selts toetab tulevasi sotsiaaltöötajaid

SANDRA SAAR

ajakiri@ut.ee

Sotsiaaltöö tudengid löid oma erialaseltsi, et end kooli kõrvalt täiendada ja arendada.

Aprillikuu numbris kirjutasime, kuidas erialaseltsid annavad tudengitele võimaluse end eri valdkondades proovile panna. Peale selle liiguvad organisatsioonid üha suurema koostöö poole, et ühenduste tegevused oleksid võimalikult head ja tulemuslikud.

Sotsiaaltööd õppivatel tudengitel puudus aga selline selts, mis arendaks just nende erialaks vajaminevaid oskusi. Seega võtsid tudengid asja kätte ja löid ise oma ühenduse – Eesti sotsiaaltöö üliõpilaste seltsi (ESÜS).

ESÜS on sotsiaaltöö tudengeid kogukonnaks ühendav organisatsioon, mille eesmärk on eriala populariseerida, arendada ja au sees hoida. Seltsi liikmed usuvad, et organisatsiooniga liitunud üliõpilastel on võimalus sotsiaalmaastikul korda saata rohkem, kui seda võimaldab koolipink, ning see on ka üks seltsi ellu kutsumise põhjus.

Eriliseks teeb seltsi see, et kaasatakse üliõpilasi kõikidest kõrgkoolidest, kus sotsiaaltööd õppida saab. Seega toimib selts tänu kolmele esindusele, mis asuvad Tallinna ülikooli, Tartu ülikooli ja Tartu ülikooli Pärnu

kolledži juures.

Igas esinduses on koordinaator, kes juhib vastava piirkonna tööd. Kuna sotsiaaltööd saab õppida ka Lääne-Viru rakenduskõrgkoolis, siis lisandub tulevikus ka neljas esindus ning vastav koordinaator, kes hakkab liikmete tööd seal juhtima. Seltsi liikmed hakkavad korraldama nii üleriigilisi kui ka piirkondlikke sündmusi.

KOOSTÖÖ PUUDUS

Seltsi loomise mõttega tuli välja TÜ sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika kolmanda kursuse tudeng Kaisa Karu, kes rääkis, et esimesel kursusel astus ta DD akadeemiasse ja leidis sealt väga innustava ja arendava kogukonna.

«Kuigi mul oli väga põnev arutada maailmaasju teiste erialade esindajatega, tundsin järjest rohkem puudust sellest, et saaksin rääkida sotsiaaltööst just sotsiaaltöö tudengitega,» ütles Karu.

Karu lisas, et kuna sotsiaaltööd saab õppida mitmes linnas, siis puudus suhtlus teiste linnade üliõpilastega ja see tegi teda kurvaks.

«Kunagi hakkas just nende inimestega koos tegema sotsiaaltööd, mis on vaimset ja emotsionaalselt üpris raske. Mul on enda kõrvale vaja häid kolleege ja tugivõrgustikku, kellelt saada nõu, kui käsil on mõni eriti raske juhtum, või kellelt õppida häid töövõtteid,» lausus ta.

ESÜS-e esimees Kelli Ilisson

rääkis, et seltsi peamine eesmärk ongi sotsiaaltöö tudengeid kogukonnaks liita, et omavahel jagada väärtuslikke kogemusi, täiendada ennast väljaspool loenguid ning kujundada enda kui sotsiaaltöötaja identiteet.

«Meie jaoks on tähtis sotsiaaltöö eriala populariseerida ja selle elukutse pidev areng,» lausus ta.

Kuna ESÜS on veel noor, siis praegu tegelevad seltsi liikmed peamiselt selle käivitamisega. Ilissoni sõnul kulub praegu kõige enam aega uute liikmete vastuvõtmisele ja organisatsiooni tutvustamisele. Ilisson lisas, et nad soovivad, et nende liikmed oleksid teavitatud seltsi eesmärkidest ja plaanitavatest tegevustest, motiveeritud ja valmis igakülselt seltsi tegevustesse panustama.

«Seetõttu teeme ka intervjuusid, et vältida fantoomliikmete tekkimist seltsi,» rääkis ta. Peale selle on valmimas seltsi kodulehekül, mis peaks ilmavalgust nägema mõne aja pärast.

KOGEMUSTE VÄÄRTUS

Ilisson rääkis, et tulevikku vaadates on kindlasti plaan korraldada sündmusi, mis tutvustaksid erinevate sotsiaaltöö sihtrühmade eripärasid, tehes seejuures koostööd sihtgruppide esindajate endi ning ka asjatundjatega, kes nendega töötavad.

«Selle raames soovib selts tutvustada erinevaid sotsiaaltöö sihtgrupe, kes on tihti peale

häälmärgistatud ning ka ise neid paremini tundma õppida,» ütles Ilisson. Osa seltsi tegevustest keskendub ka heategevusele.

Sotsiaaltöö tudeng peaks uue seltsiga liituma Ilissoni sõnul seepärast, et see pakub sotsiaaltöö tudengitele väärtuslikke kogemusi. Kui enamjaolt tunnevad ühe eriala tudengid ikka enamikku inimesi oma erialalt, siis ESÜS-i kaudu saab tuttavaks ka teises linnas sama eriala õppivate inimestega. Seega võivad noored aastate pärast öelda, et tunnevad peaaegu kõiki sotsiaaltöötajaid Eestis.

Ilisson ütles, et seltsi liikmed soovivad, et Eesti sotsiaaltöö üliõpilaste selts kujuneks sotsiaaltöö üliõpilaste jaoks tähtsaks ja väärtuslikuks organisatsiooniks, mis toetaks tulevasi sotsiaaltöötajaid nii õpingute ajal kui ka pärast. «Ootame seltsiga liituma kõiki sotsiaaltööd õppivaid tudengeid, kes tunnevad, et loenguruumid ei kustuta nende teadmistejanu piisavalt,» lisas ta.

Seltsi liikmed on loonud ka Facebooki lehe, kus jagatakse muuhulgas sotsiaaltöoga seotud artikleid või huvipakkuvaid töopakumisi.

Sotsiaaltöö eriala saab õppida Tartu ülikoolis, Tartu ülikooli Pärnu kolledžis, Tallinna ülikoolis ja Lääne-Viru rakenduskõrgkoolis. Sotsiaaltöö erialaga tihedalt seotud hooldustöötaja eriala õpetavad kutsehariduse tasemel ka mitu kutseõppeasutust.

Igal aastal võtab Tartu ülikool vastu 30 värsket tudengit sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika erialale. Peaerialaks tuleb valida neist üks. Sotsioloogiaüliõpilastel on oma selts – sotsioloogiaüliõpilaste liit (SÜLEM) – juba pea 20 aastat. UT

TUDENG KÜSIB

Kas Tartu ülikoolis toimunud juhtimis- ja struktuuri-reform muudab ka seda, mis on kirjas tänavuaastaste lõpetajate lõpudiplomitel?

SIRLI KLAOS

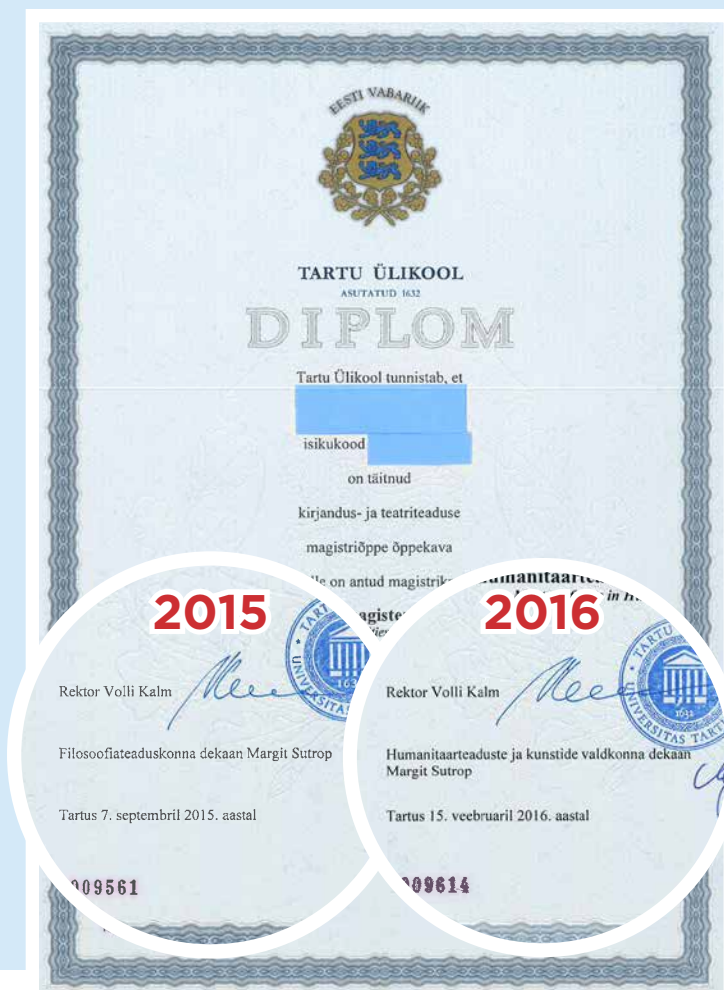
Õppekorralduse spetsialist

Selles osas, et lõpetatakse Tartu ülikool ja vastav õppekava, millel tudeng õpib/õppis, ei muutu midagi.

See, et teaduskondade asemel on ülikoolis valdkonnad, kajastub lõpudiplomil ainult sellele allakirjutajate juures: dekaani

nime ees on nüüd teaduskonna asemel kirjas vastav valdkond. Kui veel eelmisel aastal kirjutasid liisaks rektorile lõpudiplomitele alla üheksa dekaani ja neli direktorit, siis nüüdsest leiab iga lõpetaja oma diplomilt rektori ja vastava valdkonna dekaani allkirjad.

Näidetel on näha 2015. aastal ning 2016. aastal lõpetanute diplomid. ●

TÜ BIOMEHAANIKA DOTSENT ARVED VAIN JA TARTU TERVISHOIU KÕRGGKOOLI FÜSIOTERAPEUDI ÕPPEKAVA JUHT ANNA-LIISA TAMM MÜOMEETRIGA VÄIKESE ELIISE JALALIHASTE ANDMEID MÕÖTMAS.

Raviretuusidega saab x-jalgsusest jagu mängides

ETTEVÕTLUS

Tartu ülikooli teadlased uurivad koos Tartu tervishoiu kõrgkooli õppejõudude ja üliõpilastega, kuidas eriliste raviretuuside kandmine aitab laste jalgadel sirgemaks kasvada.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Kolm aastat tagasi pöördusid Tartu tervishoiu kõrgkooli lõpetajad TÜ biomehaanika dotsendi Arved Vainu poole, et too aitaks uurida, kuidas raviretuusid x-jalgseid lapsi aidata saaksid.

X-jalgade puhul on enamasti sisekülje lihased liiga madala toonusega ja jalgade välimised lihased ülemäära pinges. See surub põlvi teineteise poole, nii et visuaalselt moodustavad jalad x-tähe kuju.

Viimased 50 aastat skeletilihaseid ja nende toonust uurinud teadlane on varemgi tervishoiu kõrgkoolis loenguid andnud ja lõputöid juhendanud. Ta teab, et lihaste toonuse mõju on väga suur mitte ainult inimeste rühile, vaid ka kehaasendile üldiselt.

«Kui eestvaates tõmmata joon läbi puusa- ja hüppeliigese, peab tulemus olema üks sirge, mis läbib ka

põlveliigese keskkoha. Ringi vaadates näeme aga ikkagi, et paljudel see nii ei ole,» selgitab Vain.

Pärast sündi hoiavad enamiku imetajate, sh inimese jalad esialgu o-kujuliselt. Tugevamaks saades liiguvad need teise asendisse, kuid võivad seda teha rohkem kui vajalik, moondudes nn x-jalgadeks. Paljudel lastel kaob x-jalgsus loomuliku arengu käigus ära ja joonduvus saab korda, kõigil aga paraku nii hästi ei lähe.

SKALPELLINI EI PEA MINEMA

Vale asetuse puhul kaob luude ja liigete pindkontakt ning võib tekkida kõhre vigastus. See omakorda tähendab, et kõhre all olevale luukoele võib sattuda liigesevedelik, mis paneb luukoe vohama. Tulemuseks on valulised ja liigutusi piiravad moonded.

Täiskasvanute puhul aitab x-jalgsust parandada valulik operatsioon: luust lõigatakse kiil välja, põlv painutatakse teise asendisse ja oodatakse, kuni luu >>

» uuesti kokku kasvab. Kuueaastas-
tel ja noorematel eelkooliealistel
lastel, kelle keha alles areneb, saab
seda arengut aga ilma skalpelliga
sekkumata positiivselt suunata.

«Tudengid olid välja mõelnud
elastsete lintidega raviretuusid.
Tegime valmis mõned katse-
eksemplarid ja vaatasime aasta
jooksul, kuidas need toimivad.
Olen hariduselt mehaanikainsener
ja nägin, et kui mõju mõõta ei
saa, ei saa me teada, miks mõnele
lapsele retuusid teistest enam
mõjuvad,» räägib Vain.

Nii mõtles dotsent välja sead-
me, mis andis võimaluse näha,
kui suurt survet elastsed linnid
mingitele jalaosadele avaldavad
ja kuidas see liigestele ja lihastele
mõjub. Samuti soovitas ta retuusi-
dele lisada traksid, mis andureid
ja linte paigas hoiaksid.

TÜ tehnoloogiainstituudi
teadlastega sai välja valitud nii
retuuside materjal kui ka valmis
ehitatud mõõtesead. Raviretuu-
sidel on sees elastsed linnid, mis
jooksevad lihaseid järgides puusa-
delt üle põlveliigese sisepinna, see-
järel kaarjalt üle säärelihase ja talle
alt läbi. Nii hüppeliigese juures
olevaid kinnitusi kui ka trakse saab
reguleerida, et vajadusel suuremat

protsessi ka paremini juhtida –
piltlikult öeldes annustada ravi-
mit teadlikult nii, et lapsel oleks
sellest võimalikult palju kasu.
Kui avaldatav surve on liiga väike
või suur, hakkab seade piiksuma
ja annab märku, kas elastiklinde
tuleks pingutada või lõdvemaks
lasta,» seletab Vain.

Liiga nõrk surve tähendab, et
laps peab raviretuuse mõju saami-
seks kauem kandma, halvemal ju-
hul ei pruugigi neist eriti kasu olla.
Liiga pingul linnid võivad aga jalgu
koormata ja lapsele haiget teha.

MÄNGIDES MUREST VABAKS

Nii ehk naa on Tartus välja
töötatud raviretuusid seni kõige
mugavam abivahend x-jalgsuse
käs vaevlevatele lastele. Vainule
teadaolevalt teisi selliseid sead-
meid ei ole: enamik välismaiseid
abivahendeid, mis sama eesmärgi
teenivad, on hoopis kõvad ortoo-
sid ehk liigesetoed, mis võivad
kandmisel ka turseid tekitada.

«Ortoos peab toetamiseks
olema väga tugevalt ümber, selle
kandmine võib vereringet takis-
tada. Kui lapsele niisugune tugi
panna, ei saa seda kandes eriti
mängida – lapsel ei ole lihtsalt

mine on praegu rakendusuuringu
faasis. Esimese aastaga tehti
kindlaks, et raviretuusid toimi-
vad: kandjatel muutus x-jalgsus
väiksemaks, mittekandjatel pigem
suuremaks. Nüüd jälgitakse, kui
vastupidav ja mugav seade on ning
kas oleks vaja veel andmeid kogu-
da. Lisaks põlveandurite signaali
registreerimisele võeti tulemuste
kontrollimiseks appi müomeeter.

«Müomeeter annab lihasele
väikese löögi, tekib võnkumine
ja lihas taastab oma esialgse kuju.
Kiirendusandur registreerib
signaali ja masin arvutab välja
vajalikud andmed,» selgitab Vain
seadme tööpõhimõtet.

Tegu ongi Arved Vainu välja
töötatud seadmega, millega saab
reaalajas samal ajal mõõta biolo-
gilise pehmekoe mehaanilist pin-
geseisundit, elastsust, dünaamilist
jäikust, roomavust ja mehaanilise
pinge relaksatsiooniga iseloo-
mustavaid parameetreid.

Lihtsamalt öeldes näitab see
lihase toonust, jäikust, löögi
võnkumisest saadud energia ha-
jumise kiirust ja seda, kui kiiresti
taastub lihase algne seis. Lihaskoe
roomavusomadus tähendab seda,
et ükski lihas ei suuda oma pik-
kust säilitada ning n-ö roomab –
seepärast ongi vaja sundasendis
istumisel või seismisel end aeg-
ajalt kohendada.

Just neid viit parameetrit mõõ-
detaksegi testrühma laste jalalihastel,
et saada lihaste arengu kohta
rohkem teavet. Samuti mõõdetakse
mõlema jala reie- ja sääreluude
mehaaniliste ja anatoomiliste
telgede vahelised nurgad, mille
järgi saab x-jalgsust diagnoosida.

Sügisel on testrühmadega
kokku saadud ja lisamõõtmisi
teostatud mitmeid kordi. Juba
esimese paari mõõtmise järel

mugav,» kirjeldab Vain.

Raviretuusid on juba põhimõt-
teliselt täiesti erinevad – tugi on
õlgadel ja talle all, kuhu kinnitu-
vad elastiklinnid, survet avalda-
takse teistes kohtades. Lastel jaoks
on kõige tähtsam aga see, et neid
saab teiste riiete all kanda ja män-
gimist ega jooksmist need ei sega.

Retuuside kasulikkuse mõõt-

oli näha, et retuusikandjatel on
x-jalgsus vähenenud ja lihaste
toonuses mõlemal kehapoolel
paranenud. Statistilisi hinnanguid
saab anda aga alles oktoobris, kui
kõik mõõtmised on tehtud.

TULEVIKU ARENDUSVÕIMALUSED

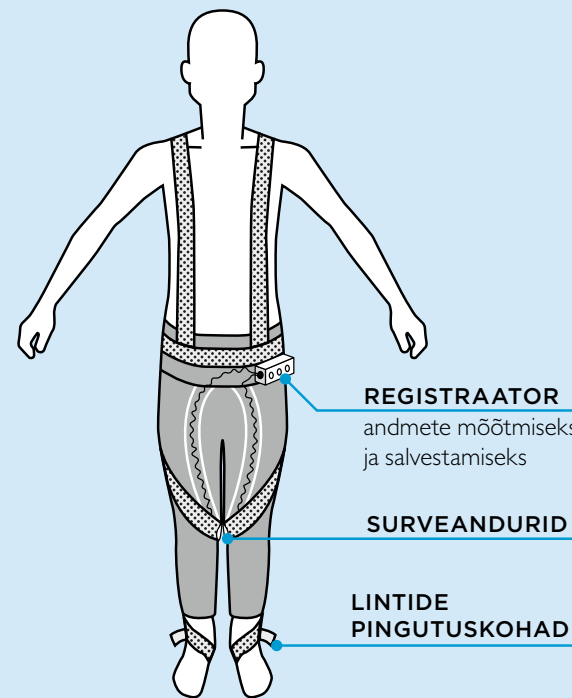
Rakendusuuringu on kavandatud
kestma aasta lõpuni. Siis tuleb
esitada aruanne ja panna väga
täpselt kirja seadme tehniline
kirjeldus. Nii on võimalik valmis-
tada esimene katsesari, mille kõik
osised oleksid läbi katsetatud.

Aasta lõpuks peaks pilt
parimal juhul olema nii selge,
et teadlased saavad konkreetse
x-jalgsuse tasemega kasutajale
öelda, kui kaua ja mis režiimiga
peab ta raviretuuse kandma, et
saada soovitud tulemus.

Vain toob näiteks, et kui lapse
põlved on koos, aga hüppeliigete
vahe on kümme sentimeetrit,
saab tulevikus täpselt öelda, mis
survega ta retuuse kandma peaks.
Elastsed linnid, mis lähevad üle
lihaste, ergutavad lihaseid õiget
asendit alles hoidma ka siis, kui
retuusikandmise aeg saab läbi.

Survetundlike elastsuskom-
ponentidega retuuside edasi-
arendus koostöös Tallinnas asuva
tervisekliinikuga, kes loodab
tulevikus neid turustama hakata,
võimaldab potentsiaalselt aidata
mitte enam kümneid, vaid sadu
või isegi tuhandeid Eesti lapsi, kel
on rühiga probleeme.

Teoreetiliselt võib raviretuu-
side puhul kasutatavat meetodit
laiendada. Näiteks oleks võimalik
luua vastavad kindad, et põidlii-
gese asendit parandada. Sellisteks
edasiarendusteks tuleks siiski teha
täiendavaid uuringuid ja leida õige
metoodika õige riideesemega.

PÕNEV UURIMISTEEMA ÜLIÕPILASTELE

X-jalgsust parandavate raviretuuside loomise ja uurimise idee
tuli Tartu tervishoiu kõrgkooli tudengitelt, keda juhendasid nii
tervishoiu kõrgkooli kui ka Tartu ülikooli õppejõud.

Praeguse TÜ füsioteraapia magistrandi Eva Nigulase ja Laura
Laanesaare käe all valmis 2015. aastal uurimistö, kus selgitati,
kas raviretuuside kandmine kutsus esile muutusi hüppeliigete
asendis, alajäsemete liigesnurkades, lihaste toonuses, biomehaa-
nilistes omadustes ja kas ilmnisid kehapoolte vahelised erinevus-
ed.

Testrühma lastele ömmeldi nende mõõtude järgi retuusid,
mis toetasid ja stabiliseerisid alajäseme liigeseid ja lihaseid, kuid
ei häirinud vereringet. Retuusidele lisati TÜ tehnoloogiainsti-
tuudi füüsikute ehitatud seade, mis mõõtis põlveliigese sise-
külje pinnale avaldatava surve tugevust, mida sai elastse linniga
reguleerida.

Nigulas uurib teemat magistrantuuris edasi. Survetundlike
elastsuskomponentidega retuusid ja nende edasiarendused
pakuvad aga teistele füsioteraapia tudengitele või tehnikaalade
üliõpilastele palju põnevaid lähenemisnurki, mida oma teadus-
töös täpsemalt edasi uurida.

ALLIKAS: «SURVETUNDLIKE ELASTSUSKOMPONENTIDEGA RETUUSIDE KASUTUSVÕIMALUSE
SELGITAMINE MEHAANOTERAAPIAS EELKOOEALISTE LASTE GENU VALGUM ASENDI
KORRIGEERIMISEL»

TARTUS VÄLJA TÖÖTATUD RAVIRETUUSID
ON SENI KÕIGE MUGAVAM ABIVAHEND
X-JALGSUSE KÄES VAEVLEVATELE LASTELE.

või väiksemat survet avaldada.

Surveandurid paiknevadki
põlveliigese siseküljel vastavates
taskutes elastiklinde all. Retuusi-
desse ömmeldud kanalites jook-
vad juhtmed ühendavad andureid
võrkohal paikneva väikese prot-
sessoriga karbikesega, mis saadud
andmed mõõdab ja salvestab.

«Seadme abil saame ravi-

150 inimese luud jutustavad vanadest matmiskommetest

TEADUS

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Mari võttis endale eesmärgi uurida ja kirjeldada eelkõige seda, missugused olid küttide ja korilaste igapäevapraktikad surnukehade matmisel. «Minu

Arheoloog Mari Tõrv uuris eelmisel kuul kaitstud Tartu ja Kieli ülikoolis valminud doktoritöös seda, missugused olid küttide ja korilaste matmiskombed Eestis ja keda maeti. Selgub, et ajavahemikul 6500–2600 eKr olid sobilikud mitmed erinevad matmisviisid.

eesmärk ei olnud leida kõige uhkemat või kõige vanemat, vaid pigem vaatlesin seda, mis on püsiv ja jääv,» ütleb ta. Kui tavaliselt seostatakse arheoloogide tööd väljakaevamistega, siis Mari kaevas eelkõige vanades arhiivides ja kogudes ning kirjutas oma doktoritöö eelmiste arheoloogide põlvkondade kaevamismaterjali-

dele tuginedes.

Dokoritöös käsitletud 4000 aastat võrdub laias laastus 160 põlvkonnaga, mis võiks omakorda tähendada, et selles ajavahemikus elas Eestis ligi 700 000 inimest. Neist tuhandetest on teada üksnes 150 inimese luud. «Kui mõelda, et ühes sajandis on kolm põlvkonda ja kogu

sellest perioodist on meil umbes 150 inimese luud, siis tegelikult on see meeletult väike arv. See tähendab, et enamikuga on surma järel käitunud moel, mis pole jätanud arheoloogilisi jälgi,» sõnab Mari.

Dokoritööst selgub, et 4000 aasta jooksul on vaheldunud see, missuguses kehaasendis inimesi maeti. Osad neist on maetud külili, teistel on jalad tõmmatud kõhu alla, mõnel on käed pea all nagu magaval inimesel ja on ka neid, kes on maetud meie jaoks tavapärast ja tavaliselt ehk selili, käed kõrval või rinnal risti.

«Ehkki varem on erinevaid kehaasendeid peetud märgiks surnute erinevast kultuurilisest kuuluvusest, siis minu tööst selgub, et seesugune variatsioon oli küttide ja kalurite kogukondades tavaline ning kõiki viise peeti sobilikuks.» Kuigi erinevatele matmisviisidele on raske tähendusi omistada, võib öelda, et kellegi matmine küliliasendis ei tähendanud, et ta oleks olnud kogukonnas vähetähtis. Pigem on erinevad viisid olnud osa normist.

SURNUID HOITI ELAVATE LÄHEDEL

Üks osa normist oli ka surnute hoidmine elavate lähedal. Olemasolev arheoloogiline aines tõendab, et Eesti alal elanud küttidel ja korilastel ei olnud elupaikadest eraldiseisvaid kalmistuid. Küll aga võib seesuguseid leida mujalt Euroopast (nt Zvejnieki Põhja-Lätis ja Olenii Ostrov Vene föderatsioonis). «Arheoloogil-

giselt on raske eristada elutegevuskihti (argipraktikad nagu toidu ja esemete valmistamine) ja matuseid.» Seega võibki öelda, et surnuid hoiti oma kogukonna lähedal. Seda, kas elupaik hüljati pärast matus(t)e toimumist mõneks ajaks või mitte, on üksnes arheoloogiale tuginedes raske öelda.

Teisalt oli tähtis, et surma saabudes tegeletakse surnukehaga võimalikult ruttu. «Oluline oli säilitada surnu n-ö inimlik pale – kui ta maetakse, siis sa veel tead, et see oli sinu isa või vanaisa. Just seda poolt sooviti säilitada.» Kui mõni kütt-korilane suri näiteks jahiretkel, võis tema surnukeha sängitada sinna, kuhu ta surnuks jäi. Üks selline matus – täiskasvanud naine ja kolm lasti – on leitud Tartu külje alt Veibri külast. «Sel juhul ei olnud tarvis teda külla tagasi viia, vaid õigete asjaolude ilmnedes võis keha matta sinna, kuhu ta surnuks jäi.»

OLULINE OLI SÄILITADA SURNU N-Ö INIMLIK PALE – KUI TA MAETAKSE, SIIS SA VEEL TEAD, ET SEE OLI SINU ISA VÕI VANAISA.

jätta maapinnale.»

Mari ütleb, et oleme tänapäeval harjunud kahesuguse matmisviisiga: surnukeha maetakse kas kirstus või kremeeritult urnis. Seetõttu võib jääda mulje, et küttidel ja korilastel ei olnud selgelt kujunenud reegleid, kuidas surnukehaga ümber käia. Tegelikult allusid ka nende surnukehaga seotud praktikad kindlatele reeglitele, lihtsalt vastuvõetavate toimingute ring

oli tänasest suurem.

«Internetis ringi vaadates leiame ka tänapäeval väga palju eri võimalusi, kuidas surnukehaga ümber käia. Näiteks saab tuhandeid lasta pressida vinüülplaadi kadunu lemmiklooga või kasutatakse tuhka tätoveerimisel,» loetleb Mari. Seega on ka tänapäeval mitmeid erinevaid võimalusi ja kombeid, kõik sõltub vaid sellest, kui võrd me need omaks võtame.

6500.–2600. aastatel eKr võis üks tava olla seotud näiteks ka põletusmatustega. «Meilgi võidi surnukehi põletada, kuigi Eestis ei ole veel selle kohta arheoloogilist ainet. Skandinaaviast ja mujalt Euroopast on aga põletusmatuseid leitud.»

Maril õnnestus esimest korda tõestada, et Eestiski praktiseeriti küttide ja korilaste seas mitme-episoodilist matust. «Meil on palju näiteid sellest, kuidas terviklikult maetud surnukeha on

aastatuhandete jooksul sedavõrd lagunenu, et arheoloogidel õnnestub leida vaid üksikuid luukatkeid. Narva Joaorust on leitud aga üks varasemaid matuseid, kuhu oli maetud vaid osa luustikust, muuhulgas kaks reieluud, millel on lõikejäljed peal,» jutustab Mari.

Lõikejäljed võivad viidata, et inimesed kas eemaldasid reielt liha või eemaldati reis puusa küljest. «Mis põhjusel seda tehti, selle üle võime vaid arutleda. »

» Ent igal juhul kerkib selliste juhtumite puhul üles küsimus kannibalismist. See teema köidab millegipärast inimesi.»

SURNUKEHASID MÄHITI NAHKADESSE

Kuigi tänapäeval võib see tunduda tülgastav ja imelik, suisa kriminaalne ning pigem filmimaailma kuuluv nähtus, on kombetalituslikku inimsöömist teada nii mineviku kultuuridest kui ka etnograafiast.

«Me seome kannibalismi halvaga, kuigi leidub kultuure, kus see on osa normist. Surnuid süües omandatakse hoopis energiat ja muud, et taastada tavapärane kogukonna toimimine ning et minna oma eluga edasi,» ütleb ta. Arheoloogiliste leidude põhjal saame aga siiski kinnitada vaid tõsiasja, et üksikuid inimese kehaosi on maetud eraldi, inimsöömine on kõigest oletus.

Mari kasutas oma töös arheot anatoloogia meetodit, mille töötasid 1970. aastatel välja prantsuse arheoloogid ja osteoloogid. Tegemist on meetodiga, mis seob osteoloogia, tafonoomia

sega Euroopa arheoloogias seni vähe rakendatud. «Seda, millise na me haua leiame, on mõjutanud väga paljud erinevad tegurid. Näiteks leiti Tamula järve kaldal paiknevast matmiskohast haud, kus surnu oli esialgu asetatud nii, et tema selja taha oli pandud padjalaadne kõrgendus.» Ehkki seda «patja» ei ole säilinud, viitab selle olemasolule luude ebavaline asend. Nimelt on roided «padja» lagunemise tagajärjel segi paiskunud.

Avastatud on ka matuseid, kus surnukeha oli algul mähitud naha või kasetohu sisse. Arheoloogiliselt ei ole neist nn pakke-materjalidest sageli midagi alles, kuid seesuguse järelduseni viib taaskord luustiku asendi üksik-asjalik analüüs.

KUIDAS TEAME, ET KÜTID JA KORILASED?

Teine pool Mari doktoritööst oli pühendatud maetute tuvastamisele. Selleks määras ta nende bioloogilise soo ja vanuse surma hetkel. Samuti uuris ta, mida sõid tolle aja inimesed ning kas ja

MARI TÕRV

FOTO: ERAKOGU

täiesti uus, kindlal andmestikul põhinev teadmine. Me näeme, et 6500.–2600. aastatel eKr on nende konkreetsete asurkondade jaoks olnud oluline püügimajandus.» Sisemaal toituti eelkõige mageveekaladest ning rannikul ja saartel merekaladest ning imetajatest (peamiselt hüljestest). «See teadmine lubabki neid inimesi nimetada küttideks ja korilasteks.»

Võrreldes tänapäevaga oli toona elanud inimeste jaoks surm palju loomulikuma elu osa. «Võib-olla oleme nüüdisajal liialt eemaldunud kõigest sellest, mis on surmaga seotud. 6500–2600 eKr elanud inimeste jaoks oli surm kindlasti midagi muud kui tänapäeval, sest elati väikestes kogukondades ja tõenäoliselt mõjutas see neid füüsiliselt palju enam kui meid.» Surm puudutas tervet kogukonda ja matmis-kombestikud olid avatud praktikad, kus igal kogukonnaliikmel oli tähta oma roll.

Ta mõtiskleb, et ehk oli toona emotsionaalses mõttes lihtsam, kuna matmiskombestik nõudis kohest tegutsemist. Erinevad surnukehaga seotud praktikad aitasid aga leinast üle saada. «Nüüdisajal teeb tavanditeenus inimese eest kõik ära ja nii ei jäägi muud üle, kui jääda oma leinaga üksi.» UT

ME SEOME KANNIBALISMI HALVAGA, KUIGI LEIDUB KULTUURE, KUS SEE ON OSA NORMIST. SURNUID SÜÜES OMANDATI POSITIIVSET ENERGIAT.

(laguprotsessidega seotu) ja arheoloogia. Nende distsipliinide kombineerimine aitab selgitada, millised surnukehaga aset leidnud protsessid olid looduslikud ja millised kultuurilised. See võimaldab omakorda teha kindlaks, kuidas inimene tegelikult maeti ja millised objektid võisid hauas alguse olla.

Kuigi tegemist on meetodiga, mis aitab näha ka esmapilgul nähtamatut ehk luua uut teadmist, on

kuidas on muutunud nende toitumiseelised ajas. Selleks tegi ta Stockholmis ja Kielis inimluudest süsiniku ja lämmastiku stabiilsete isotoopide analüüse.

Kuna uuritav ajavahemik oli pikk ning ületas mesoliitikumi ja neoliitikumi piiri, tahtis Mari näha, kas muidu neoliitikumi piiriks peetav viljeleva majanduse algus kajastub ka maetute toidus.

«Minu jaoks oli tulemus üsna ootuspärane, teisalt on see

KIIEVI KROONIKA – ateistina korruptsiooni- jumalate keskel

REISIKIRI

On 9. aprilli varahommik, kell on 5.30 ja Vilniuse lennujaamas valitseb unine meeleolu. Seljataga on pikk reis Tartust. Pole tähtis, kas õõbiti lennujaamas või hostelis – kõik on magamata!

RANDON VÄRSI

saksa keele ja kirjanduse 3. aasta tudeng

Otusärevus on aga suur, sest juba tunni aja pärast astume lennukisse, et üheistkümnেকেসু suunduda Ukraina pealinna Kiievisse.

Rahvusvaheliste suhete ringil (RSR) on juba pikalt olnud tava vähemalt kord semestris võtta ette reis välismaale, mille jooksul väisatakse kohalikke poliitilisi instituute ja tutvutakse kultuuriväärtustega. Ettepanek külastada Ukrainat tuli ühelt meie liikmelt, kes oli vahetusprogrammi käigus Kiieviga juba varem tutvust teinud. Tema kiidukõne veenis meid lõplikult Ukrainasse mineku kasuks otsustama, ja nii sai reisirühma raske töö alata! »

FOTOD: 3X ERAKOGU

TANKID MONUMENDI «EMAKE UKRAINA» LÄHEDEL.

» Teel lennujaamast hostelisse saime aimu Kiievi äärelinnamiljööst: lõputu paneelmajade meri. Hea kontrast oli sellele meie rahvusvaheline ja hipsterlik hostel Podilskyi linnaosas, ühes Kiievi vanematest ja läänepärasematest piirkondadest. Algne plaan oli hostelis tagantjärele mõned tunnid magada, kuid lõpuks ajas tühi kõht kõiki linna suunduma. Jätanud kohvrid hostelisse, seadsime oma sammud metrooga Maidani suunas. Päeva kõrgpunkt oli õhtune külaskäik rahvusöoperisse, et vaadata «Carmenit».

OOPERIPILETID 1,7 EURO EEST

Linna liikusime peamiselt metrooga, mille peatuste juures jäid kohe silma kontrolörid, kelle töö näis olevat pigem inimeste väljaaitamine katkistest turvavärvatest kui piletitä sõiitjate püüdmine. Kohustuslik osa igast söögikorrast olid pelmeenid, mida valmistatakse Ukrainas tuhandet eri moodi.

Makstes taipasime esimest korra, kui odav kõik oli. Tegemist ei

ole mingi liialdusega, sest tol hetkel oli Ukraina grivna kurss euro suhtes ligikaudu 30 : 1. Terve reisi jooksul kulus hiiglaslikele toiduportsjonitele harva rohkem kui 3 eurot. Isegi ooperipiletid saime olematu 1,7 euro eest. Istekohad olid küll ooperisaali kolmandal röödul, kuid ka esimese röödu piletid olid väga soodsad. Kahtlemata on Kiiev koht, kuhu on väga odav reisida!

RSR-i reise on alati iseloomustanud kaks märksõna: poliitika ja kultuur. Teise päeva hommikul suundusimegi tutvuma Ukraina kuulsal poliitilise vaatamisväärsuse, endise presidendi Viktor Janukovõtši «majakese ja aiaga», mis asub Kiievist mõnekümne kilomeetri kaugusel.

Olime küll kuulnud, et tegemist on ebahariliku rajatisega, kuid tema Mezhyhira residents on tõesti muljetavaldav. 140 hektarit metsa, jalakäijate radu ja peale selle veel tenniseväljak, ratsaspordiklubi, luksusjahi sadam ja eraloomaaed. «Täpselt nagu teine Monaco!» kõlas kommentaar, kui residents Janukovõtšilt 2014.

RAHVUSVAHELISTE SUHETE RINGI LIIKMED VIKTOR JANUKOVÕTŠI ENDISE RESIDENTSI EES.

aastal sundvõõrandati. Nähtu tõi meelde plakatid üle Kiievi, mille järgi on korruptsioonivastane võitlus Ukrainas esmatähtis.

RELIGIOON KUI SÕJAPIDAMISVIIS

Aprillikuu alguse kohta oli isegi Ukrainas ebatavaliselt soe ning see mõjus Eesti jaheduse kõrval lausa lõõmavana. Meie reisi juht Kristen Aigro ei andnud aega niisama logeleta ning peatselt leidsime end teelt Petšerski Lavrasse ehk Kiievi koopakloostri. Isegi kõige veendunumat ateisti ei oleks see vaatepilt suutnud külmaks jätta. Klooster moodustab lausa omaette kvartali, mida ehitavad arvukad kullast sibulakuplid.

«Religioon on Ukrainas nagu sõjapidamisviis,» ütlesid meile kohalikud teejuhid Tatjana ja Vladislav. Kirikuinstitutsioone, mis alluvad vene patriarhaadile,

kasutatakse poliitilise propaganda levitamiseks. Kui religioon võib olla n-ö pehme sõjapidamisvahend, siis raskerelvastus, mida nägime teel Батьківщина-Мати ehk Emake Ukraina juurde, oli juba teine lugu. Ida-Ukrainas ukrainlaste kätte langenud vene tankid ja raketihetjad on paigutatud monumendi ümber, olles

Mõnetunnise vestluse käigus saime teada, kuidas on viimased paar aastat mõjutanud patriotismi arengut Ukrainas. Näiteks keelduvat paljudes piirkondades kohalikud põhimõtte pärast rääkimast vene keelt, ka turistidega ei räägita vene keelt. Samasugust suhtumist oli tunda pealinnas. Ukraina lipud lehvisid iga korter-

PALJUDES PIIRKONDADES KEELDUVAD KOHALIKUD PÕHIMÕTTE PÄRAST VENE KEELT RÄÄKIMAST.

töestus Venemaa kohalolekust Ida-Ukrainas.

Kolmandal päeval külastasime Eesti saatkonda, millega algas meie reisi poliitilise programmi osa. Meid võttis vastu suursaadik Sulev Kannike, kes rääkis meile Maidani sündmustest ja praegusest Ukraina suhetest Venemaaga.

elamu küljes ja mitmel pool olid isegi kõnniteepiirid sinise ja kollasega üle värvitud.

Oli suur au, et meie külaskäigu ajaks kutsuti Kiievi Taras Ševtšenko ülikooli rahvusvaheliste suhete instituuti esinema Juri Smelyanski, kes on riigi üks tuntumaid asjatundjaid Ukrai-

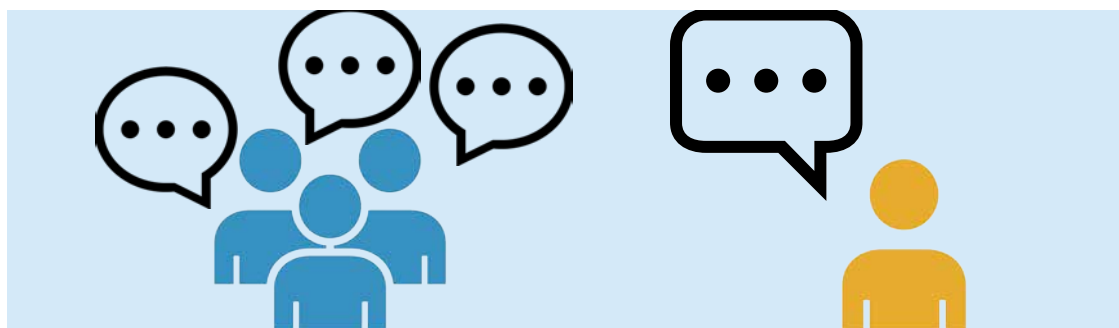
na-Venemaa suhete alal. Loengu õhustik oli üliametlik: ettekanne ja küsimused esitati suures saalis lauamikrofonide abil. Saime üksikasjaliku ülevaate, milliseid paralleelle saab tõmmata Krimmi annekteerimise ja Baltimaade okupeerimise vahele 1940. aastal.

Meid nõustuti erandkorras vastu võtma ka ülemraadas, kus meile tehti põhjalik ringkäik. See toimus vene keeles, kuid giidi kannatlikkuse tõttu saime kõigest hästi aru. Meile näidati eraldi isegi kohta, kus on viimastel aastatel parlamendi istungite ajal toimunud kõige rohkem kaklusi.

Lahkumise päeval külastasime viimasena Ukraina diplomaatide akadeemiat, kus õpivad ka meie kohalikud giidid. Tegemist on rohkem esindus- kui õppeasutusega – seal on võimalik vaid muude õpingute kõrvalt mõningaid välispoliitilisi kursusi läbida. Otseselt ei ole see asutus seotud ühegi ülikooliga, kuid sinna on võimalik minna näiteks praktikale.

Kui pealinna poliitika nähtud ja kultuur kogetud, suundusime tagasi Borispoli lennujaama. Meid ootas ees lend soojast Kiievist vihmasesse Vilniusse. Isegi nädal pärast tagasitulekut andis igatsus Kiievi järele tunda.

Olime Kiievisse läinud kindlasti igaüks oma eelarvamustega, kuid reisi jooksul sai meile selgeks, et Ukrainal on kindel soov olla läänepärasem ja nad annavad endast kõik, et pääseda idanaabri varjust. Kõigile, kes tahaksid Kiievit avastada, kuid kardavad seda pisut – need hirmud on asjatud! UT

Õppija ja õpetaja suhe – kas ununenud väärtus?

Esimesel aprillil toimunud senati koosolekul küsis professor Mihkel Zilmer Tartu ülikooli õppeainete tagasiside kontekstis: «Postimees pani oma nimetu kommentaariumi kinni, aga kas meil on akadeemiline ülikool?»

FOTO: ANDRES TENNIS

HALLIKI HARRO-LOIT
ajakirjanduse professor,
senati liige

Kommunikatsiooni- teaduste seisukohast vaadatuna on täpsem rääkida ka TÜ õppeainete tagasiside puhul pigem anonüümsest kommentaariumist kui tagasisidest. Miks, seda püüan alljärgnevalt selgitada.

Tagasiside on kogu ühiskonna suhtluskultuuri oluline osa, mille arendamine nõuab teadlikku harjutamist ja pingutamist. Hea tagasiside põhineb üksteise kuulamisel, mida ei tohi segmini

ajada kuulda võtmisega. Kuulamine on vastastikmõjuline protsess, mille käigus inimesed (taas) loovad suhteid.

Nimetu tagasiside aga ei loo, vaid «kustutab» suhet. Tagasiside anonüümsust on põhjendatud sellega, et selle andja on nimetult ausam ja kriitilisem. Samal põhjusel on toetatud anonüümseid meediakommentaare: oma nime all kriitilist sõnavõtjat ootab kättemaks ja sildistamine. Endana esinevad inimesed kasutavad üldjuhul suheldes eri viisakusvahendeid. Nimetuna pääsevad valla aga inimeste ehedad tunded.

Murekoht on, et kultuuris võibki muutuda tavaliseks eeldus, et aus ja avalik, ent kriitiline sõnavõtt saab karistatud; sündi viisakusele ei peeta tarvilikuks kohaldada ning ebaõige, isikliku ja solvava kommentaari eest ei pea võtma ka vastutust. Õppeprotsessi tagasiside kontekstis võib öelda,

et anonüümse hinnangu andmise võimalus ei sunni vastajat emotsionaalseid reaktsioone «tõlkima» nn kirjeldavaks ja erapooletuks-analüütiliseks tagasisideks.

KIRJELDAV-NEUTRAALNE KULTUUR

Kirjeldav ja võimalikult hinnanguvaba tagasiside aitab kaasa osapoolte koostööle ja luua hea suhe. Näiteks õppejõu kirjeldav ja erapooletu tagasiside üliõpilasele on: «Te olete oma analüüsis kasutanud kümnest kategooriast viit, oluline on näidata, et valdate kõikide kategooriate rakendamist.»

Hinnanguline tagasiside võib olla näiteks selline (sisaldades oletusi põhjuste kohta): «... Te ei ole tähele pannud / ei oska rakendada pooli kategooriaid...»

Suhete ja koostöö edendamise seisukohast on hea, kui hinnangule eelneb olukorra võimalikult

täpne kirjeldus kirjeldaja vaatepunktist. Selline kirjeldus annab olulist teavet, kuidas on õppija õppinud, kus tal on tekkinud tõkked jms.

Üks üliõpilane kirjeldab näiteks: «... alguses lugesin tööjuhendit ja ei saanud mitte midagi aru, mis ma tegema pean, aga siis lugesin läbi kohustusliku kirjanduse ja sain aru, mida tööjuhendis toodud mõisted tähendavad ...» Teine sama kursuse üliõpilane kirjutab aga: «... õppejõud andis täiesti ebaselge tööjuhendi.»

Esimesel juhul kirjeldab üliõpilane oma õpitegevust (mille osas ta ongi parim asjatundja) ja nii saab õppejõud aimu, et üliõpilane vajab võib-olla õppimistegevuste järjekorra juhendit. Teisel juhul hindab tudeng õppejõu tegevust, aga õppejõud ei saa teada, milline lause või väljendid olid tööjuhendis ebaselged või milline teave tööjuhendis aidanud üliõpilast.

Mõnikord kirjeldavad õppijad oma vajadust ka n-ö õppimise kiirtee järele ja lähtuvad sellest, milline on nende senine kõige tõhusam või mugavam viis õp-

õpirotsessi peegeldust ja on seetõttu enam pingutust nõudev kui oma vahetu tunde edastamine.

Isikustatud kommentaaride puhul võib ülikooli kontekstis loota, et üliõpilastel tekib suurem motivatsioon õppida (treenida) kirjeldava, erapooletu ja peegeldusel põhineva tagasiside andmist. See on üks nn üldpäädevustest, mida kõrghariduse juures rõhutatakse. Kuid nagu öeldud – see nõuab pingutust ega arene enamasti iseenesest.

TAGASIVAATELINE VÕI KOHENE TAGASISIDE

Asjaolu, mis koostööd ja häid suhteid üldiselt toetab, on oma vajaduste kirjeldamine töö käigus. Näiteks küsib tudeng seminaris: «ÕIS-i tööjuhendis on kirjas lause, et «... 1000 tähemärgiline essee kolme teadusartikli põhjal peab välja tooma sarnase probleemi erinevad meetodilised lahendused». Palun täpsustage, kas piisab meetodikate kirjeldamisest või on vajalik ka hinnang iga meetodika kasutusele?»

Selline küsimus toetab koostööd, sest kõigepealt saab

ISIKUSTATUD JA KOHENE TAGASISIDE
VÕIMALDAB MÕLEMAL OSAPOOLEL – ÕPPIJAL
JA ÕPETAJAL – NÄIDATA, ET TEINETEIST
KUULATAKSE.

pida. Näiteks kirjutab üliõpilane soovitus: «Juhendid kodutööde tegemiseks pidanuks olema palju üksikasjalikumad.» Neutraalne ja enda õpirotsessi kirjeldav tagasiside oleks aga näiteks selline: «Kolmanda kodutöö juhendis ma ei osanud otsustada, kuidas tuleb andmeid esitada.»

Selline tagasiside eeldab

õppejõud teada, et see üliõpilane on tööjuhendi läbi lugenud ja on motiveeritud tegema kodutööd parimal võimalikul viisil. Samuti saab õppejõud tööprotsessi käigus teada, milline teave jäi puudu ja saab töö käigus oma tegevust parandada.

Isikustatud ja kohene tagasiside võimaldab mõlemal osa-

poolel – õppijal ja õpetajal – näidata, et teineteist kuulatakse. Kahekõne vormis tagasiside annab võimaluse, kus õppija isiklike vajadustega on võimalik paremini arvestada.

VÄÄRTUSDILEMMA TAGASISIDE SÜSTEEMIS

Ülikooli õppeainete tagasiside süsteemi luues ja sellele mõeldes tuleb lahendada väärtusdilemma: kas olulisem on eeldus, et õppejõud võib hakata kiusama ega talu kriitikat kui tagasiside on isikustatud? Sellisel juhul tuleks vist eeldada, et õppijad ja õppejõud on vaenlased. See ei ole nii. Siiski ei saa välistada, et mõned õppejõud on halva kriitikataluvusega. See risk jääb.

Unistus, et nimetu tagasiside on samal ajal ka teavitav õppija vajadustest, on seni täitunud osaliselt. Toon isikliku näite, mis paistis silma oma lihtsuses ja informatiivsuses. Üliõpilane kirjutas: «Mul oli raske, aga ma õppisin palju.» Minu jaoks võinuks see lause ajendada edasi küsima: mis täpselt on sinu jaoks raske? Kui üliõpilane oleks kirjutanud: «Kursus oli liiga raske», siis oleksin ma tõenäoliselt kehtitanud õlgu, sest on arusaadav, et kõrgkoolis õppimine on paljude jaoks raske.

Tagasiside anonüümsuse küsimus on suhtluse ja suhtekultuuri loomise vahend ja olemasoleva peegeldus. Professor Zilmeri küsimus, kas me oleme akadeemiline ülikool, on väga asjakohane, sest kus veel kui mitte akadeemilises ülikoolis võiks kujundada teadlikult suhtlemis- ja suhtekultuuri väärtuspõhiseid ja põhjaliku kaalutlemise tulemusel kehtestatud praktikaid. UT

Läheme Toomele maailma avastama

AVASTA

VARJE SOOTAK
varje.sootak@ut.ee

«**K**uningas võõrustab meid oma õlepalees, mille sees ilutsevad aga üllatuslikult euroopalikud toolid ja mahagonlaud – kontrast on ehmatavalt maitsetu. Köhutaiteks pakutakse maas küpsetatud siga.»

Nii on baltisakslasest meresõitja Otto von Kotzebue (1787–1846) iseloomustanud kohtumist Hawai saarel kuningas Kamehamehaga ümbermaailmareisil 1815.–1818. aastal. Pidusöögiks valmistatud notsu paistab näituse sisenejale läbi kolme ukseta ava.

Näitus algab Kotzebue'ga, ehkki ka enne teda oli Venemaal kuulsaid maadeavastajaid nagu Adam Johann von Krusenstern jt. Kuraator Terje Lõbu selgitas, et admiral Krusenstern mõjutas suuresti teisi meresõitjaid – tema toel kasvas välja terve põlvkond

Kotzebue, Wrangell, Middendorff, Bunge, Hindrey, Kreem. Mis seob neid eri ajastute mehi? Maadeavastamine, mida saab avastada ülikooli muuseumi näitusel «Maailma möõtmine».

meresõitjaid. Näiteks võttis tema noor sugulane Kotzebue jungana osa 1803.–1806. aastal toimunud Krusensterni ümbermaailmareisist.

«Püüdsime äratada Eestist pärit maadeavastajate saavutused ellu just nende kuue mehe kaudu, keda ehk nii väga ei tunta. Tutvustame neid lõuna- ja põhjaretkede kaudu pisut uutmoodi tänu nüüdisaegsele väljapaneku-

EESTIST PÄRIT MAADEAVASTAJAD ON ANDNUD SUURE PANUSE MAAILMA AVASTAMISSE JA UURIMISSE.

tehnikale,» rääkis Terje Lõbu.

Sisenedes kutsuvad külastajad vasakule soojadele maadele Kotzebue, Bunge ja Hindrey ning paremale külma dessee paikadesse Wrangell, Middendorff ja Kreem.

Iga mehega saab tutvuda suurel vaatmikul, kus on tema pilt, tunnustlause, iseloom, saavutused. Võib lehitseda elulugu, lipikuid isikuga seotud salapäradest ja

faktidest, kettaid keerates näha autasusid. Fookuslugude kaudu selgub mõndagi peategelasest, nagu Kotzebue taktitundest ühisel pidusöögil kohalikega.

LÕUNAPOOLUS

Kõige olulisema – reisi eesmärgi, teekonna ja saavutused – teeb peale vaatmiku selgemaks kolmeminutiline video. Nii saab Kotzebue neli aastat kestnud reisi mööda Vaikset ookeani ja muid paiku viuhiti! läbi sõita. Küll tormis ja lumes, fotode ja mõtetega.

Tema ümbermaailmareisi eesmärk oli avastada Loodevälil – merete Vaiksest ookeanist Atlandi ookeani piki

Põhja-Jäämeres Põhja-Ameerika ranniku lähedal asuvaid väinu. Tähelepanekute järgi oletatigi Loodevälila olemasolu ning avastati ka palju uusi saari, lahtesid ja pandi alus Vaikse ookeani okeanograafilise uurimisele.

Miks läksid 19. sajandi algul Vene keisririigi meresõitjad nii pikkadele ümbermaailmareisidele? Terje Lõbu selgitas, et Vene

ÜLIKOOI MUUSEUMI NÄITUSEL «MAAILMA MÖÖTMINE» ON ROHKESTI AVASTADA NII SUURTEL KUI KA VÄIKESTEL.

impeerium ulatus Läänemerest Beringi mereni ning selle kontrolli all oli ka Alaska.

«Hiiglasliku impeeriumi äärealasid oli raske hallata ja varustada ning selleks otsiti ka mereteid. See oli ka võitlus Briti impeeriumiga, kelle alla võinuksid need kauged alad sattuda.»

Nii olid neil reisidel peale teaduslike ka majanduslikud, poliitilised ja diplomaatilised eesmärgid.

Järgmise mehe, ülikooli botaanikaia direktori ja arstiteadlase Alexander Georg von Bunge (1803–1890) Pärsia ja Afganistani ekspeditsiooni (1857–1859) puhul oli ametlikult tegu kultuurilise ja teadusliku uurimisretkega. Lisaks soovis Venemaa välja selgitada piirkonna majanduslikku võimekust ning poliitilist meelsust, sest Pärsia ja Afganistan olid puhveralad Venemaa ja

Briti impeeriumile kuuluva India vahel.

Fookuslugu pakub pärsia stiilis telk, kuhu sisenedes hakkab rääkima kõrbetaimeke. Sellel reisil kaardistati pea 400 000 ruutkilomeetrit, koguti 2000 taimeliiki, Tartusse toodi 43 kasti soolade, vete ja mineraalinäidistega.

Kolmas mees, kirjanik ja ajakirjanik Karl August Hindrey (1875–1947) tahtis eestlastele tutvustada Belgia Kongot ning Eesti arstidele tööpõldu leida. Terje Lõbu põhjendas Hindrey valikut näitusele sellega, et kuna Aafrikat teati peamiselt misjonäride vahendusel, otsustati seda tutvustada tema 1929. aastal ilmunud reisiraamatu «Kongosõit» kaudu.

Hindrey reisis Prantsusmaa ja Belgia Eesti saadiku Robert Pusta abiga laeva esimeses klassis. Milline see kajut võis olla, saab näitusel oma silmaga näha.

Uudis, kuidas neeger 1936. aastal Tartus arstiteaduse õpinguid jätkata tahtis, jookseb koos muu 20. sajandi alguse Aafrika teabega väikesel ekraanil.

PÕHJAPOOLUS

Koeranartad, paadid, põhjapõdrad, 40-kraadine külm, lumetormid, suusad, jääpangad, lahvandused, miraažid... Nendega puutusid kokku näituse põhjapooluse poolde paigutatud Wrangell ja Middendorff. Seal on võimalik tutvuda ka astrofüüsiku ja ajakirjaniku Enn Kreemi (1939) uurimistegevusega, kes küll ei rännanud põhjapoolusele, kuid külmale maale siiski – Antarktikasse.

Meresõitja ja Arktika uurija Ferdinand von Wrangelli (1797–1870) Kirde-Siberi ehk Kolõma reis sai teoks 1820.–1824. aastal. Eesmärk oli kaardistada

» Kirde-Siberi rannajoon Jana jõest Beringi Põhjaneemeni ja teha kindlaks, kas Põhja-Jäämeres asub oletatav Andrejevi maa.

Kuraator Terje Lõbu märkis, et Wrangell oli kaua pidanud uurimisreisi ebaõnnestunuks, sest Andrejevi maad ei leitud.

«Kuid tulemused olid märkimisväärsed: kolme aasta jooksul kanti maailmakaardile kogu Vene-maa kirderannik. Samuti tõestati, et Ameerika ja Aasia ei ole omavahel maakitsusega ühendatud.»

Wrangell määras kindlaks ka ühe saare koordinaadid, mis avastati 26 aasta pärast ja nimetati Wrangeli saareks. Ta tegi ka kuulsaks lahvanduse mõiste.

Kuidas oleks üksi haige, näljase ja väsinuna lumevangis olla? Selle üle võib mõelda stiliseeritud lumekoopas, mille tegelikes tingimustes pidi 18 päeva viibima baltisaksa ja eesti päritolu biogeograaf, zooloog, uurimisreisija Alexander Theodor von Middendorff (1815–1894).

Taimõri retkel 1843. aastal olid tagasiteel baaslaagrisse rasked ilmaolud ning ta haigestus. Middendorff otsustas, et ülejäänud mehed lähevad tagasi abi tooma. Lumes sulatatud piiritus andis

KAUGETEL RÄNNAKUTEL AVASTATI KA TUNDMATUID RAHVAD JA KOMBEID.

ILLUSTRATSIKON: TÜ MUUSEUM

põhjalikumalt lugeda kohapeal ja visuaalselt reisid kaasa teha.

Mismoodi toimusid aga uurimisreisid sajand hiljem, tutvustab Enn Kreemi 1965.–1967. aasta Antarktika ekspeditsioon, kus tema ülesanne oli uurida helkivaid ööpilvi.

SEOS ÜLIKOOLOGIGA

Tartu ülikooli kasvandikud olid ainult Bunge, Middendorff ja Kreem, kuid neil reisel osales sageli ülikooli teadlasi. Kotzebue reisidel näiteks laevaarst Johann Friedrich Eschscholtz ja füüsik Emil Lenz.

Ka mitmed uurimisvahendid töötati ekspeditsioonide tarbeks

seostest Tartu ülikooliga. Avaldasid ju reisidel tehtud teadusavastused vahetut mõju loodusteaduste uurimisele ja õpetamisele, kaasa toodud teaduslikku materjali on tänaseni säilinud. Näitusel pakuvad huvi ka mitmed esemed, nagu Wrangelli Alaskalt toodud luskas, Middendorffi laiad nahaga kaetud suusad jpm.

Kuigi näitusel on kasutatud rohkesti interaktiivset näitlikustamist, jagub ka oma peaga mõtlemist ja kaasa mängimist, nagu näiteks see, milliseid toiduaineid võeti reisidele kaasa jmt.

Suure gloobuse all asuval Eesti-maa kaardil saab proovile panna oma teadmised ja sobitada Eestist pärit maadeavastajad õigesse kohta. Vaadata, kuulata, kaasa mängida on veel palju, aga selleks tuleb ise Toomele sammuda.

Põneva avastusnäituse kuraatorid on Karoliina Kalda, Terje Lõbu, Paula Pöder ja Mairo Rääsk, kunstnik Liina Unt, tekstid kirjutas Mihkel Seeder ning konsultandid olid Enn Kreem, Ülle Reier ja Erki Tammiksaar. UT

KASUTATUD KIRJANDUS

» www.ajakiri.ut.ee

IN MEMORIAM

LEO NURMAND

12.06.1929–13.05.2016

13. mail lahkus meie hulgast tunnustatud farmakoloog ja kauaaegne Tartu ülikooli õppejõud, professor Leo Nurmand.

Leo Nurmand sündis Tallinnas arstide perekonnas 12. juunil 1929. aastal, lõpetas 1947. aastal Tallinna poeglaste gümnaasiumi (II kesk-kool). 1947.–1953. aastal õppis ta TRÜ arstiteaduskonnas, mille lõpetamise järel määrati ta tööle ülikooli farmakoloogia kateedri assistendiks. 1965.–1971. aastal oli ta samas vanemõpetaja, 1971.–1976. aastal dotsent, 1976.–1994. aastal professor.

Leo Nurmand valdas kõrgel tasemel kõiki farmakoloogia valdkondi, eriti tugev oli ta aga üldfarmakoloogia küsimustes. Sel teemal kaitses ta ka oma meditsiinikandidaadi (1964) ja meditsiinidoktori (1975) väitekirja. Tema tööd ravimiharjumise tekkemehhanismidest ainete kestval kasutamisel olid teadusmaailmas kõrgelt hinnatud.

FOTO: ERAKOGU

Leo Nurmand oli sündinud õpetajaks. Kogu oma tegevuse ajal kateedris oli ta õppetöö korraldaja ja suurepärane metoodik. Tema heatahtlikkus nooremaid kolleege ja aspirante abistades aitab neil erialasse süveneda ja neid nõustades tagas kollektiivis ühtsuse õppetöös.

Tema loengud olid alati põhjalikud, täpse sõnaseadega – üliõpilased armastasid neid. Tema loengute konspektidki olid üliõpilaste seas kõrgelt hinnatud. Leo Nurmand koostas õppevahendeid, töötas välja õppeprogramme. Ta jõudis olla viie farmakoloogia õpiku ja käsiraamatu autor.

Leo Nurmand oli üks eestvedajatest, kes viisid sisse kliinilise farmakoloogia ja farmakoterapia

kursuse töötavatele arstidele ja proviisoritele alates 1971/72. õppeaastast. Farmakoloogia kateeder oli teaduskonnas esimesi baasteaduste kateedritest, kus hakati süstemaatiliselt korraldama põhjalikke täienduskursusi arstidele ja proviisoritele.

Ta osales initsiatiivikalt Eesti Farmakoloogia Seltsi asutamisel (1970) ja oli aastaid seltsi sekretär ning teaduslike uuringute eetikakomitee liige. Professor Nurmand oli pikka aega arstiteaduskonna metoodikanõukogu esimees, tegeledes õppemetoodilise töö ühtlustamisega teaduskonnas ja suunates õppevahendite kirjastamist.

Leo Nurmand oli oma kaasaegsete hinnanguil 20. sajandi teise poole töökamaid arstiteaduskonna õppejõude. Mälestus temast elab veel kaua kolleegides ja tuhandetes arstides ning proviisorites, kes said temalt farmakoloogiaalast õpetust.

Kolleegid TÜ bio- ja siirdemeditsiini instituudi farmakoloogia osakonnast ja Eesti farmakoloogia seltsist

KAITSMISED

3. juunil kell 10.15 kaitses **KAIRI KÄIRO** hüdrobioloogia erialal doktoritööd «Biological Quality According to Macroinvertebrates in Streams of Estonia (Baltic Ecoregion of Europe) – Effects of Human-Induced Hydromorphological Changes» («Inimtekkeliste hüdro-morfoloogiliste muutuste mõju vooluvete seisundile suurselgrootute järgi Eestis (Euroopa,

Balti ökoregioon)). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-301. Juhendajad lektor Taavi Virro ja vanemteadur Henn Timm, oponent juhtivteadur Kestutis Arbačiauskas (Nature research centre, Leedu).

8. juunil kell 10.15 kaitses **LEIDI LAURIMAA** zooloogia ja hüdrobioloogia erialal doktoritööd «*Echinococcus Multilocularis* and

Other Zoonotic Parasites in Estonian Canids» («*Echinococcus multilocularis* ja teised zoonootilised parasiidid Eesti koerlastel»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-301. Juhendajad Urmas Saarma ja Epp Moks, oponent dr Thomas Roming (Hohenheimi ülikool, Saksamaa).

8. juunil kell 15 kaitses **MERLI**

KUIGI NÄITUSEL ON KASUTATUD ROHKESTI INTERAKTIIVSET NÄITLIKUSTAMIST, JAGUB KA OMA PEAGA MÕTLEMIST JA KAASAMÄNGIMIST.

lõpuks jõudu ja ta suutis jälle ise astuma hakata. Õnneks kohtus ta kaaslastega, kes koos samojeedidega olid talle järele tulnud.

Middendorffi peetakse 19. sajandi parimaks Siberi uurijaks, kes uuris esimesena polaaralade suurimat järve Taimõri ning võttis kasutusele ka külmapooluse mõiste. Aga kõigest saab

välja Tartus. Wrangell täiendas end enne Kirde-Siberisse minekut Tartus Georg Parroti, Moritz von Engelhardti ja Wilhelm Struve juures. Parroti koostatud programmi järgi tehtud virmaliste vaatlused said aluseks uuele teooriale.

Need on vaid üksikud näited 19. sajandi maailma mõõtmise

SAARE arstiteaduse erialal doktoritööd «Molecular Profiling of Endometriotic Lesions and Endometria of Endometriosis Patients» («Endomeetriumi ja endometrioosikollete molekulaarse profiili iseloomustamine»). Kaitsmine toimub Puusepa 8, A. Linkbergi nim auditooriumis. Juhendajad prof Helle Karro, prof Andres Salumets ja vanemteadur Maire Peters, oponent prof Martin Götte (Münsteri ülikool, Saksamaa).

10. juunil kell 12.15 kaitseb **KRISTEL KIVARI** folkloristika erialal doktoritööd «Dowsing as a Link Between Natural and Supernatural. Folkloristic Reflections on Water Veins, Earth Radiation and Downsing Practice» («Nõia-vits loomuliku ja üleloomuliku vahel: veesooned ja maakiirgus folkloristika uurimisainena»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Ülo Valk, oponentid dr James Kapalo (Corki ülikool, Iirimaa) ja dr Mare Kalda (Eesti kirjandusmuuseum).

10. juunil kell 14.15 kaitseb **MARTIN KANNEL** füüsika erialal doktoritööd «Development of Broadband Aerosol Optical Depth Models» («Atmosfääri-aerosooli optilise paksuse laiaribaliste mudelite arendus»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendaja dots Hanno Ohvri, oponentid Enn Kaup (TTÜ) ja Priit Tisler (Soome meteoroloogia instituut, Soome).

14. juunil kell 9.15 kaitseb **KADI-LIIS VEIMAN** biomeditsiini erialal doktoritööd «Development of Cell-Penetrating Peptides for Gene Delivery: From Transfection

in Cell Cultures to Induction of Gene Expression *in vivo*» («Rakku sisenevad peptiidid geenitranspordiks: transfektsioonist rakukultuuris geenitranspordiks *in vivo* tingimustes»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Ülo Langel ja Kaido Kurrikoff, oponent prof Hanne Mørck Nielsen (Kopenhaageni ülikool, Taani).

14. juunil kell 12.15 kaitseb **DAVIDE WEIBLE** semiootika ja kultuuriteooria erialal doktoritööd «Exaptation: Towards a Semiotic Account of a Biological Phenomenon» («Eksaptatsioon: ühe biloolgilise nähtuse semiootilise kirjelduse poole»). Kaitsmine toimub Jakobi 2-306. Juhendaja prof Kalevi Kull, oponent prof Karel Kleisner (Praha Charles'i ülikool, Tšehhi).

14. juunil kell 17 kaitseb **KRISTIAN LAU NIELSEN** politoloogia erialal doktoritööd «Soft Power Europe: The Lesser Contradiction in Terms and Practises» («Pehme jõu Euroopa: väiksem vastuolu terminoloogias ja praktikas»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Eiki Berg, oponent prof Knud Erik Jørgensen (Aarhusi ülikool, Taani).

15. juunil kell 10.15 kaitseb **HELERIN MARGUS** raku-bioloogia erialal doktoritööd «Characterization of Cell-Penetrating Peptide / Nucleic Acid Nanocomplexes and Their Cell-Entry Mechanisms» («Rakku sisenevate peptiidi/nukleiinhappe komplekside kirjeldamine ja nende rakku sisenemise mehhanismid»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendajad prof Margus

Pooga ja teadur Kärt Padari, oponent prof Ines Neundorf (Kölni ülikool, Saksamaa).

15. juunil kell 10.15 kaitseb **KRISTA ALIKAS** keskkonnatehnoloogia erialal doktoritööd «From Research to Applications-Monitoring Optically-Complex Waters With MERIS/ENVISAT Data» («Teadusuuringutest rakendusteni – optiliselt keerukate vete seire satelliitsensori MERIS/ENVISAT abil»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendajad Tartu observatooriumi direktor Anu Reinart ja teadur Marko Vana, oponent Sampsa Koponen (Soome keskkonnauuringute instituut, Soome).

16. juunil kell 14.15 kaitseb **KAA-REL PIIP** füüsika erialal doktoritööd «Development of LIBS for *in-situ* Study of ITER Relevant Materials» («*In-situ* LIBSi rakendamise ITERisse sobilike materjalide uurimiseks»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendajad dots Matti Laan ja Peeter Paris, oponent Pavel Veis (Bratislava Comeniuse ülikool, Slovakkia).

17. juunil kell 10.15 kaitseb **LY PÄRNASTE** biomeditsiini tehnoloogia erialal doktoritööd «How, Why, What and Where: Mechanisms Behind CPP/Cargo Nanocomplexes» («Rakku tungivate peptiidide ja nukleiinhapetega moodustatud nanokompleksidega seotud protsessid: kuidas, miks, mis ja kuhu»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Ülo Langel ja Piret Arukuusk, oponent prof Fernando Albericio (Barcelona ülikool, Hispaania).

17. juunil kell 16.30 kaitseb

MADIS MAASING ajaloo erialal doktoritööd «The Role of the Bishops in the Livonian Political System (in the First Half of the 16th Century)» («Piiskoppide roll Liivimaa poliitilises süsteemis (16. sajandi esimesel poolel)»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Anti Selart, oponent prof Michael North (Greifswaldi ülikool, Saksamaa).

20. juunil kell 12 kaitseb **ASTRA SCHULTS** psühholoogia erialal doktoritööd «First Words of Estonian Children: Early Communicative Development» («Eesti laste esimesed sõnad: suhtlemise varane areng»). Kaitsmine toimub Näituse 2-102. Juhendaja prof Tiia Tulviste, oponent dots Suvi Stolt (Helsingi ülikool, Soome).

21. juunil kell 10.15 kaitseb **KUNO KASAK** keskkonnatehnoloogia erialal doktoritööd «Greenhouse Gas Emissions and Water Treatment Efficiency in Subsurface Flow Filters Using Various Substrates» («Kasvuhoonegaaside lendumine ja reoveepuhastuse efektiivsus

erinevate filtermaterjalidega pinnasfiltrites»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-327. Juhendajad prof Ülo Mander ja vanemteadur dr Marika Truu, oponent dots Florent Chazarenc (Ecole des Mines de Nantes, Prantsusmaa).

28. juunil kell 12 kaitseb **ÜLLE SÄÄLIK** haridusteaduste erialal doktoritööd «Reading Literacy Performance: Meta-cognitive Learning Strategies Matter, School Have Effect on Student Outcomes» («Õpilaste lugemistulemuste selgitamine: metakognitiivsed õpistrateegiad on olulised, õpilase tulemused sõltuvad koolist»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof. emer. Jaan Mikk ja prof Jouni Ensio Välijärvi (Hüvasküla ülikool, Soome), oponent prof Markku Niemivirta (Helsingi ülikool, Soome).

29. juunil kell 9.15 kaitseb **AGE UTT** biomeditsiini tehnoloogia erialal doktoritööd «Role of Alphavirus Replicase in Viral RNA Synthesis, Virus-Induced Cytotoxicity and Recognition of

Viral Infections in Host Cells» («Alfaviiruse replikaasi roll genoomi replikatsioonis, viirusindutseeritud tsütotoksilisuses ja viirusinfektsiooni tuvastamise peremeesraku poolt»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Andres Merits, oponent prof Norbert Tautz (Lübecki ülikool, Saksamaa).

30. juuni kell 10.15 kaitseb **PRIIT KAMA** õigusteaduse erialal doktoritööd «Valduse ja kohtuliku registri kande publitsiteet Eesti eraõiguses». Kaitsmine toimub Näituse 20-K03. Juhendaja prof Paul Varul, oponentid prof Wolfgang Faber (Salzburgi ülikool, Austria) ja dots Villu Kove (Riigikohus).

30. juunil kell 12.15 kaitseb **KRISTEL DEGENER** õigusteaduse erialal doktoritööd «Abikaasade vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhe». Kaitsmine toimub Näituse 20-K03. Juhendaja prof Paul Varul, oponentid prof Volker Lipp (Göttingeni ülikool, Saksamaa) ja dr iur. Triin Uusen-Nacke (Tartu ringkonnakohus).

LHV PANGA STIPENDIUMIKONKURSS

LHV panga stipendium on mõeldud 2015/2016. õppeaastal IKT tasemeharidust lõpetavatele tudengitele, et ärgitada neid kasutama oma teadmisi ja praktilisi oskusi väljaspool info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektorit.

Stipendiumiga tunnustatakse IKT-alaseid lõputöid, mis panustavad Eesti finantssektori või mõne muu majandussektori arengusse läbi IT-teadmiste ja -oskuste rakendamise. Tööd võivad olla teo-

reetilise ja praktilise suunitlusega, kuid peavad olema majandusliku väärtusega.

Välja antakse üks 1500 euro suurune stipendium rakendus- või kõrghariduse lõputöö ja bakalaureusetöö kategoorias. Magistritöö kategoorias antakse välja üks 3000 euro suurune stipendium.

Stipendiumile saavad kandideerida kõik HITSA-s aktsepteeritud IKT õppekava lõpetavad tudengid, kellel puudub töösuhe

mõne teise pangaga. Kandideerimiseks peab lõputöö olema kaitstud hindele «väga hea» või «suurepärase» ning lõputöö peab olema Eesti majandus- või finantssektoris praktilise väärtusega.

Taotlusi võetakse vastu HITSA konkursiveebis: konkursiveeb.hit-sa.ee. Taotluste esitamise tähtaeg on 16. juuni 2016. Lisateave tel 628 5811 või marily.hendrikson@hitsa.ee (Marily Hendrikson).

SKYPE'I VÄLISÕPINGUTE STIPENDIUMIKONKURSS

Skype ja hariduse infotehnoloogia sihtasutus kuulutavad välja stipendiumikonkursi Skype'i välisõpingute magistristipendiumile, millele saavad kandideerida reaalvaldkondade tudengid. Välja antakse kaks stipendiumi, ühe stipendiumi suurus on 8000 eurot.

Stipendiumi eesmärk on teadmussiirde edendamine reaal-

ja humanitaarvaldkondade vahel ning magistriõppe kättesaadavuse suurendamine Eestist pärit magistrantidele välismaal. Stipendium on ette nähtud õppe-maksu tasumiseks või õpingutega seotud kulude katmiseks.

Stipendiumile saavad kandideerida kõik Eesti Vabariigi kodanikud või alalise elamisloaga

isikud, kellel on täidetud magistriõppesse astumise eeldused.

Stipendiumi taotlemiseks tuleb esitada avaldus sihtasutuse konkursiveebis: konkursiveeb.hitsa.ee. Taotluste esitamise tähtaeg on 15. juuni. Lisateave tel 628 5811 või marily.hendrikson@hitsa.ee (Marily Hendrikson).

TEATED

JUUNIS TÕ AULAS: 7. juunil kell 19 esineb Jonathan Powell, kavas on Skrjabin, Sibelius, Sorabji, Chopin, Szymanowski, Jana'cek ja Ives. 13. juunil kell 17 algab rahvusvaheline konverents «First Annual Tartu Conference on Russian and East European Studies». 14. juunil kell 19 algab kammermuusika kontsert, kus esinevad Tanel Joamets, Lasse Joamets, Emma Tessier-Joamets ja Tiit Joamets.

9.–10. juunil toimub **RAHVUSVAHELINE GEENIFOORUM «PERSONAALNE GENOOM – UUS TASAND GENOOMIKAS»**. Konverentsil tutvustatakse uuemaid teadussaavutusi geneetikas, genoomikas ja biomeditsiinis ning kirjeldatakse nende praktikasse rakendamise võimalusi. Konverents toimub Dorpati konverentsikeskuses. Lisateave: www.geneforum.ee.

10.–12. juunil toimub **EESTI SUURIM NOORTE JUHTIMISKONVERENTS**, kus sel aastal astuvad üles aasta kodanik Helen Sildna, legendaarne koolitaja Peep Vain, «Let's Do It World»

eestvedaja Eva Truuverk, Euroopa parlamendi saadik Marju Lauristin, TÜ kommunikatsioonisotsioloog Triin Vihalemm jpt. Peale esinemiste toimuvad ka juhtimiskursusi arendavad koolitused. Konverentsipäevad sisaldavad ka kogemuste jagamise õpitube, arutelusid erinevatel ühiskondlikel ja kosmilistel teemadel ning innustavaid maailmamuutmise näiteid Eestist ja mujalt maailmast. Lisateave: <http://ddakadeemia.ee/juhtimiskool>.

Kuni 12. juunini on võimalik osaleda **FOTOKONKURSIL «METSIK LINN»**. TÜ loodusmuuseum kutsub elanikke märkama loodust linnaruumis ja seda fotodele jäädvustama. Konkursile oodatakse Eesti linnades või asulates tehtud pilte, millel on kujutatud inimese ja looduse kokkupuutepunkte, kuid ka vastuolusid looduse ja inimese vahel. Konkurs toimub kahes vanuserühmas: lapsed ja noored (kuni 15-aastased k.a) ning üldarvestus (osavõtjate vanus ei ole piiratud). Iga autor võib esitada kuni kolm tööd. Võidutööd kuulutatakse välja 29. juunil

Tartu loodusfestivali avaüritusel. Lisateave: loodusfestival.ee.

28.–30. juunil toimub **RAHVUSVAHELINE KONVERENTS «EESTI KEEL JA KULTUUR MAAILMAS V»**. Konverentsil antakse ülevaade viimastel aastatel Eesti ühiskonnas ja eesti keele ning kultuuriruumis toimunud arengust. Käsitlemist leiavad ka eesti keele ja kultuuri kestlikkuse probleemid välismaal. Peale välismaa kõrgkoolides eesti keelt ja kultuuri õpetavatele lektoritele on konverentsile oodatud väliseesti kogukondades tegutsevad õpetajad. Konverents toimub Jakobi 2 ringauditooriumis. Lisateave: birute.klaas-lang@ut.ee.

Tartu ülikooli eetikakeskus kutsub osalema **ARVAMUSLUGUDE JA FOTODE VÕISTLUSEL «EESTI JA PÕHJAMAAD – EESTI KUI PÕHJAMAA?»**. Arvamuslugude ja fotode võistlusele on oodatud osalema nii algajad kui ka kutse- lised arvamuslugude kirjutajad ja fotograafid. Žürii hindab eraldi kooliõpilaste ja täiskasvanute lugusid ja fotosid. Oodatud on

põhjamaised väärtusi mõtestavad ja nende üle arutlevad tööd, nii abstraktsemad kui ka igapäevaelu kogemuste kontekstis. Arvamus-

lugude võistluse peaaahind on Norra saatkonna väljapandud ainulaadne reis Oslosse, Nobeli rahupreemiata tseremooniale.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval filosoofia ja semiootika instituudi semiootika lektor ja toimetaja **SILVI SALUPERE** ning kliinilise meditsiini instituudi närvikliiniku neuroloogia dotsent **SULEV HALDRE**.

TÜ väikese medaliga tunnustati 60. sünnipäeval haridusteaduste instituudi kõrgkoolipedagoogika dotsenti **MARI KARMI**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 70. sünnipäeval füüsika instituudi bio- ja keskkonnafüüsika osakonna keskkonnafüüsika dotsent **HANNO OHVRIL**, 60. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi meditsiinilise biokeemia vanemassistent **TIIT SALUM** ning 50. sünnipäeval kultuuriteaduste ja kunstide instituudi eesti kirjanduse lektor ja eesti keele teadur **MART VELSKER**, samuti ajaloo ja arheoloogia instituudi üldajaloo vanemteadur **SIRJE TAMUL**.

TÜ aumärgiga tunnustati 70. sünnipäeval rahandusosakonna isikukumaksete talituse raamatupidajat **RIINA KARU** ning 50. sünnipäeval matemaatika ja statistika instituudi juhatajat, finantsmatemaatika dotsenti **RAUL KANGROT**.

TÜ tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval kinnisvaraosakonna sisevalvetalituse administraator **MAIRE LEITU**, 50. sünnipäeval

kinnisvaraosakonna sisevalvetalituse juhataja **ANDRES KRIIBI** ning 45. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna dekanaadi endine juhataja **TUULI RUUS**.

Pärnu kolledži 20. aastapäeva puhul pälvisid tänukirja ettevõtlusosakonna juhataja, ettevõtluse ja projektijuhtimise dotsent **ARVI KUURA**; turismiosakonna turismimajanduse dotsent **HELI TOOMAN**; sotsiaaltöö korralduse osakonna sotsiaaltöö lektor, sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse programmijuht **ANU AUNAPUU**; ettevõtlusosakonna äriühanduse lektor, ettevõtluse ja projektijuhtimise ning majandusteaduse programmijuht **MARGUS KÖÖMÄGI**; ettevõtlusosakonna juhtimise lektor, teenuste disaini ja juhtimise magistriõppekava programmijuht **GERDA MIHHAILOVA** ning turismiosakonna hotellimajanduse lektor, turismi- ja hotelliettevõtluse programmijuht **TIINA VIIN**.

Pensioneerumise ja töölt lahkumise puhul tunnustati endiseid ülikooli töötajaid. Väikese medali ja tänukirja said kultuuriteaduste ja kunstide instituudi kirjanduse ja teatriteaduse osakonna referent **ELE SÜVALEP** ja keemia instituudi keemik **MALLE VIKK**. Väikese medali said maailma keelte ja kultuuride kolledži germanistika osakonna saksa keele õpetaja

Arvamuslugude esitamise tähtaeg on 10. juuni ja fotode esitamise tähtaeg 31. juuli. Lisateave: www.eetika.ee.

NETTI ŽURAKOVSKAJA; haridusteaduste instituudi õpetajate seminari praktika õpetaja **ELVE VOLTEIN**; raamatukogu kogude arenduse osakonna bibliograaf **KERSTI TAAL**. Aumärgi sai haridusteaduste instituudi õpetajate seminari kunstiõpetuse didaktika õpetaja **KAJA KIIDRON**. Tänukirja said Viljandi kultuuriakadeemia sekretär **MARI EHAPALU**; Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti professor, emeriitprofessor **KALJU KOMISSAROV**; Viljandi kultuuriakadeemia bussijuht **JÜRI MÄGI**; õigusteaduskonna Tallinna osakonna saksa õiguskeele õpetaja **TIIU KAARMA**; psühholoogia instituudi projektijuht **AASA MUST**; füüsika instituudi külalisprofessor, endine teadusprorektor **KRISTJAN HALLER**; füüsika instituudi tahkisetooria labori infosekretär **LEA PALUVERE**; füüsika instituudi keskkonnafüüsika labori spetsialist **TIIA-ENE PARTS**; füüsika instituudi gaaslahenduslabori vaneminsener **HELLE ROOS**; füüsika instituudi atmosfäärifüüsika labori spetsialist **MARET SAAR**; füüsika instituudi kiletehnoloogia labori insener **TEET UUSTARE**; füüsika instituudi koolifüüsika keskuse spetsialist, emeriitdotsent **HENN VOOLAID**; kunstimuuseumi kunstnik-ressuraator **AIN ILVES**; geoloogiamuuseumi koristaja **AILI ROOS**; kesklinna apteegi farmatseut **URVE KIVILAI**.

ÖNNITLEME

85 PEETER KASK,
sotsiaalteaduste
valdkonna emeriitdotsent –
12. juuni

80 HEINO TÜRNPÜ,
loodus- ja
täppisteaduste valdkonna
emeritdotsent – 5. juuni

75 INGER KRAAV,
sotsiaalteaduste
valdkonna emeriitdotsent –
21. juuni

70 ILMO SILDOS,
nanomaterjalide optika
ja spektroskoopia juhtivteadur,
laserspektroskoopia labori
juhataja – 4. juuni

65 SÄDE VIIRLAID,
orgaanilise keemia
lektor, keemia õppekavade
programmijuht, keemia instituudi
õppetöö asedirektor – 7. juuni
PEEP MIIDLÄ, diferentsiaal- ja
integraalvõrrandite dotsent –
11. juuni

60 MARE VALGE,
õppekorralduse
spetsialist – 2. juuni
MALLE JÜRISAAR,
administraator – 6. juuni
ERGO NÕMMISTE, akadeemik,
elektronspektroskoopia
professor – 27. juuni
TÕNU PANI, varahoidja –
29. juuni

55 AIN REIMETS,
inimese füsioloogia
vanemassistent – 3. juuni
EDA TAMM, nakkushaiguste
assistent – 27. juuni

50 REET MÄGI, näituste
ja loodushariduse
osakonna juhataja – 14. juuni
TIIA RISTOLAINEN, elukestva
õppe keskuse juhataja – 20. juuni

45 MARVI REMMIK,
haridusteaduste
dotsent, haridusuuringute lektor,
põhikooli mitme aine õpetaja
programmijuht, humanitaar-

ja sotsiaalinete õpetamine
põhikoolis programmijuht,
haridusteaduste instituudi
asejuhataja õppe alal – 7. juuni
EVE NAANURI, geneetika
vanemteadur – 12. juuni

40 IVO LAIDMÄE,
farmatseutilise keemia
vanemassistent, immunoloogia
teadur – 2. juuni

JAAN ROSENTAL, turundus-
ja kommunikatsiooniosakonna
juhataja – 7. juuni

KIRSTI JÕESALU, etnoloogia
teadur, etnoloogia lektor –
10. juuni

TAMBET TÕNISSOO,
arengubioloogia teadur –
10. juuni

35 ELE PRANS,
patofüsioloogia teadur –
4. juuni

JANIKA ALLOJA, analüütik –
23. juuni

30 TRIINU VETEMÄE,
insener – 5. juuni
MAREK OJA, tahkisefüüsika
nooremteadur – 25. juuni

URMAS SUTROP – 60

7. juunil saab 60-aastaseks eesti
ja üldkeeleteaduse instituudi
antropoloogilise ja etnolingvistika
professor Urmas Sutrop.

Urmas on haruldast laia
haardega teadlane. Tema tee
keeleteadusesse ei ole olnud
tavaline, sest 1984. aastal lõpetas
ta Tartu ülikooli hoopis bioloogina
ja töötas pärast seda Eksperi-
mentaalsbioloogia instituudis ja

Eesti biokeskuses. 1990. aastatel
perega Konstanzi elama asudes
ühines ta aga sealse ülikoolis
töögrupiga, mis uuris meelte taju
ja esitamist keeles ja kirjanduses.

1998. aastal kaitseski ta Kons-
tanzis doktoriväitekirja «Taju-
sõnavara eesti keeles: tüpoloogia,
ajalugu ja kognitsioon», jõudes
nii ka ametlikult keeleteadlas-
te hulka. Huvi looduse vastu

FOTO: ANDRES TENNUS

muidugi ei kadunud: ta on ikka
olnud ühelt poolt loodus- ja

humanitaarteaduste siduja ning
teiselt poolt nn rakendusbioloog
oma maakodus Pangodis.

Keeleteadlasena on Urmas
Sutrop eelkõige tegutsenud nen-
des valdkondades, kus ristuvad
inimese keeleline ja kultuuriline
olemus. Suur osa tema ja ta õpi-
laste uurimustest tegelevad ühelt
poolt inimese taju ja tunnetuse
ning teiselt poolt kultuuriliste
asjaolude väljendamisega keeles.

Eriti silmapaistev on Urmase
panus värvinimed uurimisse,
kuid ta on tegelenud ka paljude
muude tunnetuse valdkondadega:
temperatuuri, maitse, emotsiooni-
de ja palju muu sellisega.

Rahvusvaheliselt on tuntud
tema välja töötatud kognitiivse
esiletuleku indeks, mille abil
saab süstematiseerida seda,
mida mingi inimgrupp tähtsaks

(esilduvaks) peab. Ta on tege-
lenud veel jumalate, viipekee-
le, keelepoliitika ja palju muuga –
õieti on raske öelda, millega ta
tegelegenud ei ole. Viimasel ajal
on teda eriliselt köitnud muinas-
juttude keel.

Väga oluline on olnud Urmase
roll toimetajana: ta on kahe
rahvusvahelise levikuga ajakirja
(Eesti ja soome-ugri keeleteaduse
ajakirja ja Tramese) peatoimetaja,
lisaks on tema abil trükki jõudnud
veel väga suur hulk hindamatut
kultuurivara.

Tartu ülikoolis on Urmas
Sutrop töötanud antropoloogilise
ja etnolingvistika professorina
(osalise koormusega) 2006.
aastast alates. Samal ajal oli ta
2000.–2015. aastal Eesti keele
instituudi direktor, samuti lugema-
tute komisjonide ja nõukogude

esimees või liige. Seega on ar-
vestatav osa tema elust viimastel
aastatel möödunud maanteel liini-
del Tartu-Tallinn ja Tartu-Pangodi.
2015. aastast on tal loodetavasti
selles osas natuke kergem: nüüd
on ta Eesti kirjandusmuuseumi
direktor ja saab Tartu patrioodi-
na rohkem oma kodulinna elus
osaleda.

Kuigi Urmas on kogu selle aja
olnud aktiivselt tegev ka mujal,
on ka meie instituuti jätkunud nii
tema innustavaid loenguid kui ka
edukaid juhendamisi (kaheksa
kaitsnud ja kaheksa juhendamisel
doktoranti!), selgetest seisu-
kohtadest rääkimata. Soovime
talle õnne ja jätkuvat tegutsemis-
energiat kõigil rinnetel!

**Kolleegid eesti ja üldkee-
teaduse instituudist**

VAMBOLA RAUDSEPP – 75

24. mail tähistas oma juubelit
majandusdoktor, äriaranduse ja
investeeringute emeriitprofessor
Vambola Raudsepp.

Vambola on Tartu ülikooliga
seotud olnud alates 1968. aastast,
mil ta asus tööle TRÜ majandus-
teaduskonda. Kolm aastat hiljem
kaitses ta Tartus kandidaadi-
väitekirja ja 1984. aasta Sankt-
Peterburgi finantsmajanduse
instituudis doktoriväitekirja.

Vambola Raudsepp on TÜ
professor alates 1985. aastast.
Tema eestvedamisel loodi Eesti
taasiseseisvumise järel äriarhan-
duse ja investeeringute õppetool,
mille juhiks jäi ta kuni emeritee-
rumiseni 2006. aastal.

Ligi nelikümmend aastat TÜ
õppejõuna, tuhanded innustu-
nud tudengid, üle saja teadusli-

FOTO: ERAKOOGU

ku ja populaarteadusliku artikli,
mitmed eestikeelsed rahandus-
õpikud, mida kasutatakse
tänapäeval – need on vaid mõned
faktid iseloomustamaks Vambola
panust rahandusala teadus- ja
õppetöö arendamisesse Tartu
ülikoolis.

Vambola on jäänud seotuks
ülikooliga ka pärast emeritee-
rumist, pakkudes nõu ja tuge
noorematele kolleegidele, oma

akadeemilisele järelkasvule.

Tema rahulik loomus ja hea-
südamlikkus, töökus ja sihikindlus,
soov otsida ja avastada on olnud
edu võti tema senisel eluteel ning
just neid iseloomujooni on esile
toonud ja hinnanud Vambola
kauaaegsed kolleegid ja sõbrad.

Ja ega avastamisjanu pole
aastatega kustunud – rahandus-
teoreetilised mudelid ja arvutu-
sed on asendunud koduvalla ja
suguvõsa ajaloo uurimisega ning
õpikute ja teadusartiklite kirjutam-
ine blogipidamisega.

Soovime Vambolale tugevat
tervist, rõõmsat meelt ja jätkuvat
uurijavaimu!

**Kolleegid rahanduse ja
majandusarvestuse õppe-
toolist**

LEMBIT ALLIKMETS – 80

18. juunil saab 80-aastaseks Tartu ülikooli *professor emeritus*, arstiteaduskonna kauaaegne dekaan ja Eesti neuropsühho-farmakoloogia traditsiooni rajaja, meditsiinidoktor Lembit Allikmets – mees, kes tema õpilase Vaino Vahingu näidendi pealkirja ümber öeldes naljalt ühelegi kivile ei mahu.

Lembit Allikmets lõpetas TRÜ arstiteaduskonna 1960. aastal *cum laude*. Psühhiaatriahuvilisena osales ta ÜTÜ tegevuses professor Jüri Saarma juhendamisel ja suunati tööle Jämejala psühhoneuroloogiahaiglasse, kuhu ta jäi küll vaid kaheks kuuks.

1960.–1963. aastal oli Allikmets Leningradis akadeemik Sergei Anitškovi juhendamisel ja kaitses seal meditsiinkandidaadi väitekirja. Seejärel töötas ta TRÜ meditsiini kesklaboris. Juba 1970. aastal kaitses ta meditsiinidoktori väitekirja ja 1971. aastal valiti ta farmakoloogia professoriks. *The rest is history*.

Eesti arstidele meenub professor Lembit Allikmets kui dekaan. Mitmetele tuleb ta ette Eesti arstiteaduse nõukogust, ENSV tervishoiuministeeriumi kolleegiumist, NSVL tervishoiuministeeriumi õppe-metoodilisest nõukogust või meditsiiniakadeemia psühhofarmakoloogia komisjoni esimehena, TÜ kliinikumi nõukogu liikmena, Biomeedikumi rajamise ideoloogina...

Ülikooli inimesed mäletavad teda koosolekutelt, kus ta seisis teaduskonna päevahuvide eest, kuid sageli ka üldisemate ja püsivamate väärtuste kaitsel.

Mida siinkirjutaja ei mäleta,

FOTO: ERAKOGU

on Allikmets teaduse tähtsuse teemal sõnu tegemas. Teadus oli ja on Allikmetsale enesestmõistetavus, mida lobisemisega ei labastata, vaid milles tuleb täiel rinnal elada. Kunagi loetakse ka tema lugematud teaduslikud tööd bibliograafiliseks loendiks.

Allikmetsa korraldatud konverentsid tõid Tartu tagasi meditsiini maailma kaardile. Õpilaste kaudu ulatub tema mõju juba üleülejärgmisse põlvkonda: esimesed õpilaste õpilased on saanud professoriteks.

Väheste jagatavate valuutarublade eest ei tellinud Allikmets teaduslikku kirjandust, vaid parimaid uusi farmakoloogia käsiraamatuid ja õpikuid, mille pea kõikidest illustratsioonidest said loengumaterjalid. Eks see käis tudengile mõistagi üle jõu ja äratas aukartust ning oli edasipüüdlikele väljakutseks.

Ega õpikud isegi ei olnud käeulatusel väljas – vana anatoomikumi välisuks keerati mõistagi ööseks lukku, kuid professori kabineti uks seisis ööpäev läbi pärani lahti.

Muidugi on Allikmets audoktor, auliige ja aukodanik. Allikmetsale on antud aumärke, näiteks Punase Risti II klassi teenetemärk riigimeestelt, Kravkovi medal far-

makoloogidelt või Schlossmanni medal teadlaskonnalt.

Allikmets on aga ise asutanud ühe aumärgi, Oswald Schmiedebergi medali. Oswald Schmiedebergi medal võib olla kõige muljet avaldavama väljanägemisega medal üleüldse. Kaelas või riietel kanda seda ei sobi, kuid on näiteks Biomeedikumi nurgakivisse peidetud.

Lembit Allikmets on praeguse Eesti arstiteaduse suurim elav legend. Miks, selles võivad vastused lahku minna, kuid inimeste seas, kes Allikmetsa tunnevad, läheb jutt varem või hiljem temale.

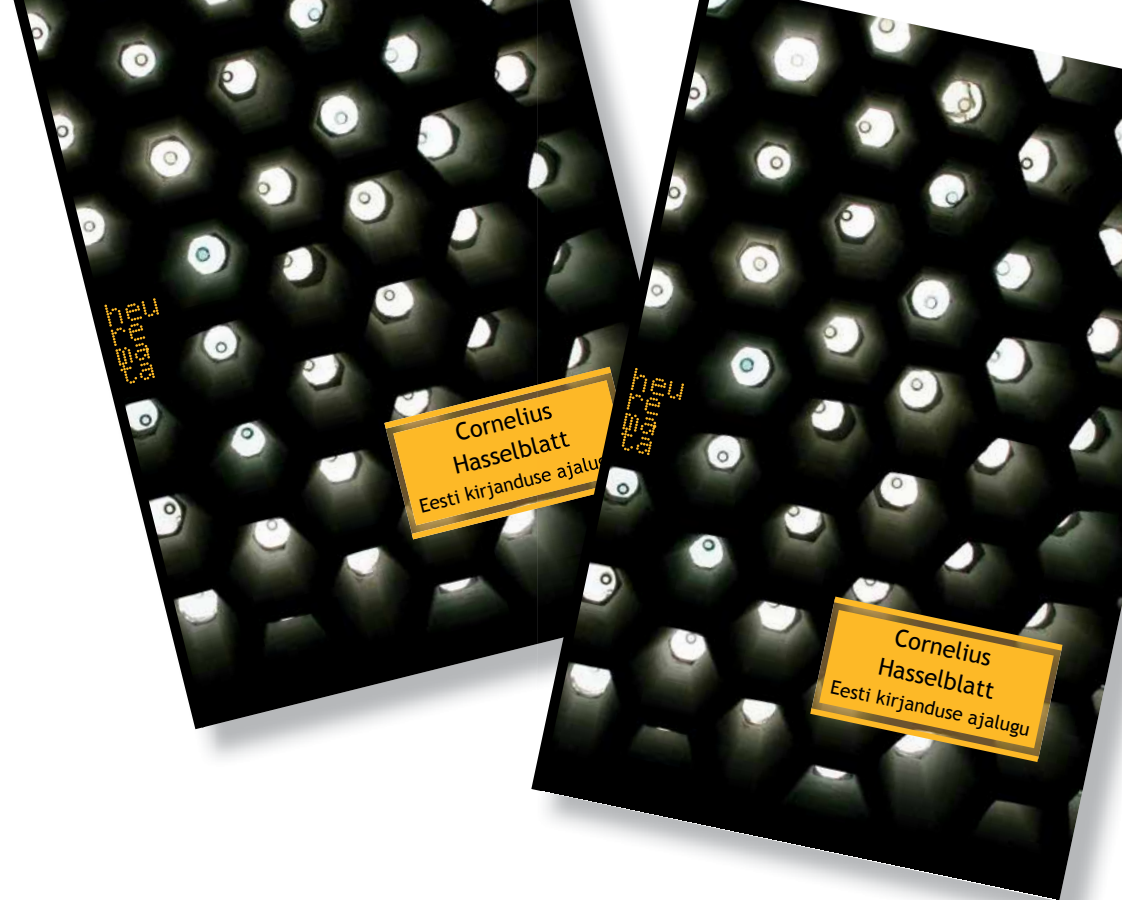
Allikmets väljendab vestlustes jõulisi seisukohti, millele on lihtsam mitte vastu vaielda. Allikmets nõuab inimestelt, et nad keskenduksid olulisele ja teeksid vajalikke asju. Allikmets on esmapilgul täiesti ühiskondliku inimesena alati eriti uhke oma perekonna üle.

Allikmets on alati suutnud üllatada. Tema järgmise sammu ennustamiseks võib otsida kõige vähemtõenäolist. Või siis vastupidi, sest Allikmets oskab ka lubadusi pidada paremini kui teised. Allikmets lihtsalt on kordumatu ja teda matkida ei ole võimalik.

Üks vastuoluline ajalooline isik, kuid muuhulgas kuulus kirjanik on oma kultusteose sissejuhatases tõdenud, et suur aeg nõuab suuri inimesi. Aeg-ajalt on suur aeg ja Allikmets on siis ikka kohal olnud.

Head tervist ja palju jõudu edaspidiseks!

Õpilaste nimel Jaanus Harro

Cornelius Hasselblatt

EESTI KIRJANDUSE AJALUGU

Saksa keelest tõlkinud Mari Tarvas, Maris Saagpakk, Ave Mattheus
Sari „Heuremata”, ISBN 978-9949-77-095-3, 736 lk.

„Eesti kirjanduse ajalugu” on esmakordselt ilmunud saksa keeles (2006) ning esimene eesti kirjanduse ulatuslik käsitlus, mis pärineb välismaalasest uurija sulest. Raamat vaatleb kirjandust kultuuriloolises kontekstis ning hõlmab kogu eesti sõnakunsti toodangut, alustades rahvaluulest ja esimestest trükistest ning lõpetades 21. sajandi alguse võrguväljaannetega.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

LOENGUSARI

8. juunist kuni 31. augustini toimuv loengusarjas «Õhtud ülikoolilinnas» võtavad sõna mitmete eri instituutide esindajad. Loengud toimuvad Uues Õues.

KONTSERT

14. juunil algab kell 19 Tartu ülikooli aulas kammermuusika kontsert, kus on kavas Bach, Grieg, Tubin, Piazzolla ja improvisatsioon.

KONVERENTS

17. kuni 18. juunil räägivad Euroopa lepinguõiguse tipud Tartus turu ülesehitamise platvormidest, pilvelepingutest, EL-i lepinguõiguse tulevikust jpm.

8

9

14

15

17

GEENIFOORUM

9. juunil algab kaks päeva kestev rahvusvaheline geenifoorum «Personaalne genoom – uus tasand genoomikas». Konverentsil tutvustatakse uuemaid teadussaavutusi.

LÕPUAKTUSED

15. juunist kuni 22. juunini toimuvad TÜ valdkondade bakalaureuse- ja magistriõppe lõpuaktused TÜ aulas, kunstimuseumis, ülikooli muuseumi valges saalis ja õppehoonete aulades.

JUUNI 2016

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2 3

UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Tartu Ülikool • Ülikooli 18, 50090 Tartu • Tel: 737 5100 • E-post: info@ut.ee • www.ut.ee